تەجەللى — مۇجەللى

تۈزگۈچى: ئابلەھكىم مەخسۇم ھاجى

قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتى

مەسئۇل مۇھەررىرى: ئابلىمەت ھاجى

تەجەللى - مۇجەللى

*

قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتى نەشر قىلدى
شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسى تارقاتتى
قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتى باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى
ئۆلچىمى: 1092 × 787 مم، 1/32 كەسلەم، 2.75 باسما تاۋاق
1984 - يىل 6 - ئاي 1 - نەشرى
1984 - يىل 9 - ئاي، 1 - بېسىلىشى
سانى: 15،000 — 1
كىتاب نومۇرى: 10264—45
باھاسى: 0.22 يۈەن

www.uyghurkitap.com
ئەۋلاد گورۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

نەشرىياتتىن

«تەجەللى - مۇجەللى» — ئۇيغۇر كلاسسىك ئەدەبىياتىنىڭ ۋەكىللىرىدىن بىرى، ئاتاقلىق شائىر ھۇسەينخان — تەجەللى - مۇجەللىنىڭ ھاياتى، پائالىيىتى ۋە بىر قىسىم ئەسەرلىرىنى تونۇشتۇرىدۇ.

كىتاپنى تەجەللىنىڭ ئەڭ يېقىن شاگىرتى، دىنىي ئالىم ئابدۇجەلىل داموللا ھاجىمنىڭ ئوغلى ئابلىھەكىم مەخسۇم ھاجى - ئاتىسى قالدۇرۇپ كەتكەن تەجەللىنىڭ ھاياتى، پائالىيىتىگە ئائىت ماتىرىياللار ئىچىدىن بىر قىسمىنى تاللاپ تۈزۈپ چىققان.

كىتاپتا — سەمىمىلىك، راستچىللىق، چىن دوستلۇق، ھەققانىيەت، ساپ ۋىژدان، ساداقەت، ئىلىم تەھسىل قىلىش قاتارلىق گۈزەل ئەخلاق تەشەببۇس قىلىنىدۇ؛ شۇنداقلا، ئاچكۆزلۈك، مەككارلىق، قارانىيەت - سۈيقەست، نادانلىق قاتارلىق ئىللەتلەر پاش قىلىنىپ، ئۆتكۈر تەنقىتلىنىدۇ.

كىتاپنى دەۋر ئىستىۋارى بىلەن بەزى نۇقسانلاردىن خالىي دىگىلى بولمايدۇ. كەڭ كىتاپخانلارنىڭ بۇ كىتاپتىن كلاسسىك ئەسەرلەرگە تۇتىدىغان شاكىلىنى چىقىرىۋېتىپ، مېغىزىنى قوبۇل قىلىش، ئۆتكەنكىنى بۈگۈنكى ئۈچۈن خىزمەت قىلدۇرۇش روھى بويىچە پايدىلىنىشىنى ئۈمىت قىلىمىز.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېگانە ئادرېسى
www.uyghurkitap.com

نەشرىياتتىن

«تەجەللى - مۇجەللى» — ئۇيغۇر كلاسسىك ئەدەبىياتىنىڭ ۋەكىللىرىدىن بىرى، ئاتاقلىق شائىر ھۇسەينخان — تەجەللى - مۇجەللىنىڭ ھاياتى، پائالىيىتى ۋە بىر قىسىم ئەسەرلىرىنى تونۇشتۇرىدۇ.

كىتاپنى تەجەللىنىڭ ئەڭ يېقىن شاگىرتى، دىنىي ئالىم ئابدۇجەلىل داموللا ھاجىمنىڭ ئوغلى ئابلىھەكىم مەخسۇم ھاجى - ئاتىسى قالدۇرۇپ كەتكەن تەجەللىنىڭ ھاياتى، پائالىيىتىگە ئائىت ماتېرىياللار ئىچىدىن بىر قىسمىنى تاللاپ تۈزۈپ چىققان.

كىتاپتا — سەممىمىلىك، راستچىللىق، چىن دوستلۇق، ھەققانىيەت، ساپ ۋىژدان، ساداقەت، ئىلىم تەھسىل قىلىش قاتارلىق گۈزەل ئەخلاق تەشەببۇس قىلىنىدۇ؛ شۇنداقلا، ئاچكۆزلۈك، مەككارلىق، قارانىيەت - سۇيقەست، نادانلىق قاتارلىق ئىللەتلەر پاش قىلىنىپ، ئۆتكۈر تەنقىتلىنىدۇ.

كىتاپنى دەۋر ئىنتىۋارى بىلەن بەزى نۇقسانلاردىن خالىي دېگىلى بولمايدۇ. كەڭ كىتاپخانلارنىڭ بۇ كىتاپتىن كلاسسىك ئەسەرلەرگە تۇتىدىغان شاكىلىنى چىقىرىۋېتىپ، مېغىزىنى قوبۇل قىلىش، ئۆتكەنكىنى بۈگۈنكى ئۈچۈن خىزمەت قىلدۇرۇش روھى بويىچە پايدىلىنىشنى ئۈمىت قىلىمىز.

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە فوليارمىلار ئامبىرى

ئۆزگۈچىدىن

ئۇيغۇر ئالىمى، شائىرى ھۇسەيىنخان — تەجەللى مۇجەللى ھاياتىنىڭ مۇتلەق كوپ قىسمى قاغىلىقى، يەكەن، گۇما ناھىيىلىرىدە ئۆتكەن. ئۇ ئەدەبىي ئىجادىيەت ۋە تىبابەتچىلىك بىلەن شۇغۇللانغان. ئۇنىڭ ئەدەبىي ئەسەرلىرى پاساھەت ۋە بالاغەتجەھەتتە روشەن ئالاھىدىلىككە، دېموكراتىك روھقا ئىگە ئىدى. ئۇ، ئۇيغۇر ئەدەبىياتىدا سەركەردە بولۇپلا قالماستىن، شۇنداقلا ئەرەپ، فارس ئەدەبىياتىدىمۇ ئالى ماھارەت ئىگىسىدۇر.

ئۇنىڭ ئىلمىي، ئەدەبىي تەلىماتلىرىدىن ئەلا سۆيۈملۈك شاگىرتى گۇمىلىق ئابدۇجېلىل داموللا ھاجىم، شۇنىڭدەك ئالىم ئەدىپلەردىن ئاتۇشلۇق ئابدۇقادىر داموللام، شەمسىدىن داموللا ھاجىم، ئۆزبەك زىرىپ قارى ھاجىم، تەشقەرلىق ئابدۇكېرىم زىيائى، پوسكاملىق ئىسرايىل داموللام، يەكەنلىك سالىھ داموللام، گۇمىلىق ئىسمايىل ھاجىم، قاغىلىقتىن مۇتىئۇللا ئەلەم ئاخۇنۇم، شائىرلاردىن فۇرقەت قاتارلىقلار ئىلھام ۋە روھىي ئوزۇق ئالغان.

ئۇ، ئۆز تىببىي ماھارىتى بىلەن يۈرەك، ئۆپكە كېسەللىكلىرىگە ئوخشاش خەۋپلىك كېسەللەرنىمۇ ساقايتىپ، كوپ ئورۇنەكلەر ھاسىل قىلىپ، نۇرغۇنلىغان خەلقنى داۋالىغان: دورىگەرلىكتە-

ئەۋلاد گورۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

مۇ تەرياق، ھەببى زۇفا، ھەببى جەۋھىرى ئازاراقى قاتارلىق ياخشى دورىلارنى ياساپ نەتىجە قازانغان. شاگىرت تەربىيىلەپ، ۋارىس قالدۇرۇپ كەتكەن. ئۇنىڭ شاگىرتلىرى ھازىرمۇ خەلقىمىزنىڭ سەھىيە ئىشلىرىغا چوڭ تۆھپە قوشماقتا. مەسىلەن: خوتەن مىللىي شىپاخانىسىدىكى مۇتەخەسسىس، پېشقەدەم تېۋىپ تۇردى ھاجىم ۋە ۋاپات بولۇپ كەتكەن تېۋىپلاردىن قاغىلىقتىن يۇسۇپ ئەپەندىم، گۇمىدىن ئىبراھىم ھاجىم، مامۇت ھاجىم، قەشقەردىن مۇسا ئاخۇنۇم قاتارلىقلار ئۇنىڭ تىببىي ماھارىتىدىن تەربىيە ئالغان داڭلىق تېۋىپلاردۇر.

دىمەك، ئۇ جۇڭخۇا مىللەتلىرىنىڭ ئىلىم-پەن مۇنبىرىدىن ئورۇن ئېلىشقا لايىق ئۇلۇغ پەيلاسوپ، ئالىم، ماھىر تېۋىپ، شائىر ھەم قەدىرلىك خەلقپەرۋەر تېۋىپتۇر، ئۇنىڭ تەرجىمىھالى بىلەن تونۇشۇش، ئۇنىڭ قىممەت باھا گۆھەرگە ئوخشاش ئەسەرلىرىنىڭ مەزمۇنىدىن خەۋەردار بولۇش — ھۆررىيەتپەرۋەر خەلقىمىزنىڭ، زىيالىيلىرىمىزنىڭ تەشنالىق بىلەن ئىنتىزار بولۇپ كۈتكەن ئۇلۇغ ئارزۇسىدۇر.

مەن بۇ توپلامنى تۈزۈشتە، مۇئەللىپنىڭ ئاتام ئابدۇجېلىل دامۇللا ھاجىم ۋە باشقا زاماندىشلىرى تەرىپىدىن توپلىنىپ ساقلانغان ھەم ھازىرغىچە يېتىپ كەلگەن بىر نەچچە پارچە قولىيازمىسى، شەخسەن ئۆزەم خەۋەر تاپقان باشقا ئەسەرلىرىنىڭ مەزمۇنىدىن پايدىلاندىم. ئۇنىڭ تەرجىمىھالىغا دائىر مەلۇماتلارنى شائىرنىڭ «توھپەتۇل بەررەيىن»، «دىۋان ئەرەبى» ناملىق ئەسەرلىرى ۋە ئاڭلىغان، بىلگەنلىرىم ئاساسىدا رەتلەپ چىقتىم.

بۇ ـــ شائىرنىڭ ھاياتى پائالىيىتىگە ئائىت پەقەت دەسلاپكى
ئىزلىنىش. ئەگەر شائىر قالدۇرۇپ كەتكەن قىممەتلىك مىراس-
لارنى بىر دېڭىزغا ئوخشاتساق، بۇ ـــ ئەشۇ دېڭىزنىڭ بىر
تامچىسىدىلا ئىبارەت. شۇنىڭ ئۈچۈن شائىرنىڭ قىممەتلىك ھاياتى
ول ئەدەبىي پائالىيىتى ھەققىدە داۋاملىق چوڭقۇر، ئەتراپلىق ئىزلە-
نىش، ۋە ئەسەرلىرىنى كەڭ خەلقىمىز بىلەن تونۇشتۇرۇش ئۈ
شىدىمەن.

ئىستىدات جەھەتتە ناقىسلىقىم تۈپەيلى، توپلام
ەزى نۇقسانلاردىن خالى بولالماسلىقى مۇمكىن. كىتاپخانلارنىڭ
قىدىن ياردەم قىلىپ ئاگاھلاندۇرۇپ قويۇشىنى ئۈمىت قىلىمەن.

www.uyghurkitap.com
ئەۋلاد گورۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

مۇندەرىجە

مۇئەللىپ ھەققىدە 1
شائىر مۇناسىۋەت قىلغان كىشىلەرنىڭ تونۇشتۇرۇلۇشى 6
ئابدۇجېلىل داموللا ھاجىم 6
ئابدۇكېرىم زىيائى 7
مۇتىئۇللا ئەلەم ئاخۇنۇم 8
ئابدۇقادىر داموللام 8
مەھمۇت ئاخۇن داموللام 9
ئابدۇرىشت قازى ئاخۇنۇم 10
مەۋلانا مۇھەممەت يولداش 10
شەمسىدىن داموللام 10
تەجەللىنىڭ يېزىپ قالدۇرغان ئەسەرلىرى 12
شائىرنىڭ ئابدۇجېلىل داموللا ھاجىمغا قەشقەردە ئىرقۇۋات-
قان چېغىدا ئەۋەتكەن شېئىرلىرى 15
قوشۇمچە: ئابدۇجېلىل داموللا ھاجىمنىڭ شائىر ھەققىدە
يازغان مەدھىيىلىرىدىن نەمۇنە 26
شائىرنىڭ ئابدۇكېرىم زىيائىغا يازغان شېئىرلىرى 28
شائىرنىڭ مۇتىئۇللا ئەلەم ئاخۇنۇمغا يازغان شېئىرلىرى ... 30
...معلى-٣٢
شائىرنىڭ ئابدۇقادىر داموللامغا يازغان مەدھىيە-
قەسىدىلىرى 42

1

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

شائىرنىڭ مەخدۇت ئاخۇن داموللامغا يازغان شېئىرلىرى 43
شائىرنىڭ ئابدۇرېشىت قازى ئاخۇنۇمغا يازغان شېئىرلىرى 45
شائىرنىڭ مەۋلانا مۇھەممەت يولداشقا يازغان قەسىدىسى 48
شائىرنىڭ شەمسىدىن داموللامغا يازغان قەسىدىسى 55
قوشۇمچە: شەمسىدىن داموللامنىڭ شائىرنىڭ ۋاپاتىغا بېغىش
لاپ يازغان مەرسىيەسى 56
شائىرنىڭ بىر قىسىم ھەجۋى شېئىرلىرى 60

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى
www.uyghurkitap.com

مۇئەللىپ ھەققىدە

ئۇيغۇر ئالىمى، شائىرى ھۆسەيىخان — تەجەللى-مۇجەللى ھەزرەتلىرى — مىلادى 1848- يىلى (ھىجرىيىنىڭ 1264- يىلى) قاغىلىق ناھىيىسىنىڭ زوڭلاڭ يېزىسى ئاياغ كەنتىدە ئىسلام دىنى ئالىمى، ماھىر تىۋىپ قۇتپىدىن شاھھەزرەتلىرىنىڭ ئائىلىسىدە دۇنياغا كېلىپ، مىلادىنىڭ 1927- يىلى (ھىجرىيىنىڭ 1345- يىلى) رامىزان ئېيىدا، قاغىلىق ناھىيىسىنىڭ كاسكا يېزىسىدا ئالەمدىن ئۆتكەن.

شائىر كىچىك ۋاقتىدا ئاتا - ئانىسى بىلەن بىللە ھەرەمگە بارغان. ئەرەبىستاندا باشلانغۇچ مەلۇماتقا ئىگە بولغاندىن كېيىن، ئاتا - ئانىسىغا ئەگىشىپ ھىندىستاننىڭ دېھلى شەھرىگە كەلگەن ۋە «دېھلى دارىلئۇلۇم» مەدرىسىدە، ئاندىن ئىراننىڭ «ئىسپاھان دارىلفۇنۇنى»دا، ئاخىرىدا ئافغانىستاننىڭ «كابول دارىلفۇنۇنى»دا ئوقۇپ، ھەر تەرەپلىمە بىلىم تەھسىل قىلغان.

شائىرنىڭ ئەقلىي، ئىلمىي، ئەدەبىي كامالىتى چەكسىز بولغانلىقتىن، ئۆز دەۋرىدىكى ئالىم، ئەدىبلەر ئۇنىڭغا «تەجەللى-مۇجەللى(1)» دېگەن تەخەللۇسنى قويۇشقان.

شائىر ئىسلام دىنى ئىلمىنىڭ بارلىق تارماقلىرىدا، دۇنياۋى

(1) تەجەللى - مۇجەللى — ئەرەپچە سۆز بولۇپ، تەجەللى — چاقناپ تۇرغان نۇر، مۇجەللى — مۇسابىقە مەيدانىدا بىرىنچىلىكنى ئالغۇچى، دېگەن بولىدۇ.

ئەۋلاد تورىبېتى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com

ھىم پەنلەردىن تىلشۇناسلىق، ئەدەبىيات، تارىخ، لوگىكا، تەبىئەت، ئاسترونومىيە، خىمىيە، تىببى، ھېساپ قاتارلىقلاردا ئىنساننى ھەيران قالدۇرارلىق دەرىجىدە ئالىي ماھارەتكە ئىگە ئىدى.

شائىر ھەج قىلىش ۋە ئىلىم ئېلىش ۋەزىپىلىرىنى تاماملىغاندىن كېيىن، ئاتا - ئانىسىنىڭ ھەمرالىغىدا ئۆز يۇرتىغا قايتىدۇ. قايتىش سەپىرىدە بەختكە قارشى ئانىسى ئالەمدىن ئۆتىدۇ، ئۇنىڭ ئۈستىگە بارلىق بىساتلىرى دەريادا غەرق بولىدۇ. نەتىجىدە شائىر قاتتىق - قات مۇسىبەت، يول ئازاۋى ئاستىدا غەم - قايغۇغا چۆمگەن ھالدا، ئالدى بىلەن يەكەنگە كېلىپ ئۇرۇق - تۇغقانلىرىنىڭ ئۆيىگە چۈشىدۇ. بۇ چاغدا شائىر تېخى يىگىرمە نەچچە ياشلىق يىگىت بولۇپ، بەدۆلەت (ياقۇپبەگ) ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈۋاتقان دەۋر ئىدى.

شائىر يېڭى كەلگەن ۋاقىتلاردا، ئۇنىڭ ھەر بىر پەنلەردىكى ئىلمىي ماھارىتى، قابىلىيىتىنىڭ يۈكسەك دەرىجىدە يۇقۇرىلىقى — ئۆلىمالار، زىيالىلار ۋە ئاممىغا مەلۇم بولغان. شۇنىڭ بىلەن شۇ ۋاقىتتىكى يەكەن ۋالىيسى (نائىبىل ۋىلات، جامائەدار دادخاھ) شائىرنىڭ ئۇلۇغ پەزىلەت، كامالەتلىرىنى ئاڭلاپ، ئۇنى ئاتىسى بىلەن بىرگە ئوردىغا تەكلىپ قىلىدۇ ۋە ئىلىم - مەرىپەت بىلەن تولغان سۆزلىرىدىن بەھرىمەن بولۇپ، كۆپلەپ ئىھتىرام بىلدۈرىدۇ.

شائىر كېيىن قەشقەرگە بارىدۇ ۋە ياقۇپبەگ بىلەن كۆرۈشۈپ، ئۇنىڭ كۆپ ھۆرمەت ۋە ئىنئاملىرىغا مۇيەسسەر بولىدۇ. شائىرنىڭ شۇ ۋاقىتتا يازغان بەزى شېئىرلىرى ۋە باشقا ئەسەرلىرى ئۆلىمالار، زىيالىلار ئارىسىدا قولدىن - قولغا ئۆتۈپ ئوقۇلىدۇ؛ شۇنداقلا، ئۆزىنى زىيارەت قىلغان ئالىملار ۋە ئەدىبلەرگە

ئۇيغۇر كىتاب تورى بېكىتى
www.uyghurkitap.com

بۇ داستان تىللاردا بايانلىرى ئەدەبىي، پەننى، دىنىي،
قىلمان ئەدەبىي، ئىلمىي، شائىرلىق ۋە يۈرىيدۇ كۆچۈپ ئېغىزغا - ئېغىزدىن
بىي قابىلىيىتىنىڭ چەكسىز، ئەخلاق - پەزىلىتىنىڭ يۇقۇرىلىقىنى
نامايەن قىلىدۇ. ئۇنىڭ بۇخىل ئالىجاناپ خىسلىتى ھەر تەبىقە
زاتلارنى، ئاۋام خەلقنى مەھلىيا قىلىۋالىدۇ. شۇ سەۋەپتىن ئۇ،
يەكەندە ئەڭ چوڭ بىلىم يۇرتى — «يېشىل مەدرىسە»گە مۇدەررىس
بولۇپ تەيىنلىنىدۇ. نۇرغۇن تالىپلار ئۇنىڭ ئىلىم - مەرىپەت
دەرياسىدىن قېنىپ سۇ ئىچىپ، شېئىرىيەت گۈلشەنلىرىدىن بەھ-
رىمەن بولىدۇ.

ئەپسۇسكى، مۇنداق ئوڭۇشلۇق شارائىت ئالىمغا ئىنتايىن
ئاز ۋاقىت خوشاللىق ۋە يورۇقلۇق كەلتۈرگەن. شائىرنىڭ
ئىلىم - مەرىپەت ئىگىلىرى ۋە خەلق ئارىسىدا مۇنداق چوڭ
ئىناۋەتكە ئىگە بولۇشى ئازساندىكى مۇتەئەسسىپلەر، خۇراپىي
بىدئەتچىلەرنىڭ ① يۈرەكلىرىگە ھەسەت ئوتى تۇتاشتۇرىدۇ.
نەتىجىدە ئۇلارنىڭ ۋۇجۇدى ئەزتىراپ ۋە بىئاراملىق بىلەن كۆيۈپ،
ئاخىرى ئالىمغا ئىنتايىن رەزىل ۋاستىلار بىلەن زىيانكەشلىك قىلىش
كويىغا چۈشىدۇ، تۆھمەت، ئەپسانىلەرنى ئويدۇرۇپ چىقىپ،
شائىرنىڭ ئىناۋەت - ھۆرمىتىگە تەسىر يەتكۈزىدۇ، ھەتتا ئالىم-
نىڭ ئالدىدا يۈزمۇ - يۈز ئەدەپسىزلىك قىلىپ، ئۇنىڭ نازۇك
قەلبىنى ئازار - كۆلپەت خەنجىرى بىلەن جاراھەت قىلىدۇ.

مۇشۇنداق بىلىمسىز، ھەسەتخور نادانلارنىڭ غەيۋەت -
شىكايەتلىرىگە نىشان بولۇپ قالغان نازۇك تەبىئەت، يۈكسەك
غەيرەتلىك ئالىم خېلى ئۇزۇن مۇددەت يەكەن شەھرىدە دەرت -
ئەلەملەر بىلەن ياشاشقا مەجبۇر بولىدۇ. بۇ جەرياندا ئۇ، قەلەم

① بىدئەت — يامان ئىش قىلغۇچىلار دېگەن سۆز.

ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، ئەدەبىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

شېئىرىنى ئۇشقا سېلىپ، ئەرەپ، پارس، تۈرك تىللىرىدا قەسىدە، شېئىرلارنى يېزىپ، ھەسەتخورلارنىڭ ئەيىپ - بەشىرىسىنى ئېچىپ تاشلايدۇ. بۇ قەسىدە، شېئىرلار شائىرنىڭ «بەرق تەجەللى»، «دىۋان ئەرەبى»، «تۇھبەتۇل بەررەيىن» قاتارلىق ئەسەرلىرىگە كىرگۈزۈلگەن.

شۇ ۋاقىتتا يېقىن بۇرادىرى مۇتىئۇللا ئەلەم ئاخۇنۇمنىڭ جان - دىل بىلەن قوغدىشىغا ئېرىشىدۇ ۋە مەلۇم مۇددەت خاتىرجەم ھايات كەچۈرۈشكە مۇيەسسەر بولىدۇ.

بىراق، مەرىپەت ئەھلىگە ھەسەت قىلىش ۋە دۈشمەنلىك زەھىرىنى چېچىشنى ئۆزىگە كەسىپ قىلىۋالغان ئەبلەخلەرنىڭ دۈشمەنلىك قىلىش ھەرىكەتلىرى يەنە باش كۆتۈرۈپ چىقىپ، شائىرغا تۈرلۈك ئازار - كۈلپەتلەرنى يەتكۈزىدۇ. ھەتتا شۇ ۋاقىتنىڭ مۇستەبىت ھاكىمىيەت باشلىقلىرىغا چېقىپ، ئۇنىڭ خاتىرجەم ھايات كەچۈرۈشىگە تەھدىت سالىدۇ. ئاخىرى مۇتىئۇللا ئەلەم ئاخۇنۇمنىڭ تەكلىۋى بىلەن يەكەننى تاشلاپ قاغىلىققا يۆتكىلىپ كېتىدۇ.

ئالىمى مۇتىئۇللا ئەلەم ئاخۇنۇم باشلىق قاغىلىقتىكى بارلىق خەلقلەر ئەلەم ياكى قازىلىق، مۇدەررىسلىك ياكى خەتىپلىككە ئوخشاش بىرەر خىزمەت ئۆتەپ بېرىشكە تەكلىپ قىلىدۇ. ئەمما، شائىر ئۇلارنىڭ ياخشى كۆڭلىگە رەھمەت ئېيتىپ، ھاۋالىنغان بۇ ئىشلاردىن بىردە ئىلىم ۋە ئىبادەت بىلەن تۇرمۇش ئۆتكۈزۈشنى خالايدىغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ. مەرىپەتپەرۋەر، مۆتىۋەر زات نىزامىدىن ھاجىم دېگەن كىشى شائىرغا ئىخلاس قىلغانلىقتىن بىر يۇرۇش باغلىق ئۆي - ھوپلىسىنى بېرىدۇ. شائىر ئائىلىسى بىلەن 20 يىلدىن ئارتۇق شۇ يەردە تۇرىدۇ. كېيىن بورا يېزىسىدا بولىدۇ. ئاندىن گۇمىدىكى بۇرادىرى ئابدۇللا مۇپتى-

ھاجىم، ئىسمايىل ھاجىملارنىڭ تەكلىۋى بىلەن گۇمىنىڭ كىملىيەڭ
يېزىسىغا كوچۈپ بېرىپ، ھاۋالىق جاي — كوھتام دەريا بويىغا
ئورۇنلىشىدۇ ۋە بۇ يەردە ئائىلىسىنىڭ بىر قىسمى بىلەن
7 يىلدەك تۇرۇپ تىۋىپلىق قىلىدۇ. ئاخىردا يەنە قاغىلىقتىكى ئۇلۇما-
لار، يۇرت موتىۋەرلىرىنىڭ قاغىلىقنىڭ بازارغا يېقىنراق كاسىدا
يېزىسىغا شائىر ئۈچۈن تەييارلىغان باغلىق ھويلىغا مەرھەمەت
قىلىپ كېلىپ، ئۆمرىنى شۇجايدا ئاخىرلاشتۇرىدۇ.

* * *

شائىر ئوتتۇرا بويلۇق، چاچ - ساقاللىرى قويۇق، ئۇستىخان-
لىرى چىڭ، قاڭشالىرى ئىنچىكە - چىرايلىق ۋە تۈز، بۇغداي
ئۆڭلۈك، گۈلدەك ئېچىلغان تەبەسسۇملۇق چىرايىدىن مېھرى -
مۇھەببەت، ئاشىقلىق جۇلالاپ، كۆزلىرىدىن تەپەككۇر نۇرلىرى
يېغىپ تۇرىدىغان جەسۇر ئىرادىلىك كىشى بولۇپ، ئىلمىي مەشغۇ-
لاتى كۆپ، تۇرمۇشى رىيازەت بىلەن ئۆتكەنلىكى ئۈچۈن ۋۇجۇ-
دى ئورۇقراق ئىدى.

ئەۋلاد گۈزىپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com

ھاجىم، ئىسمايىل ھاجىلارنىڭ تەكلىۋى بىلەن گۇمىنىڭ كىملىيەك يېزىسىغا كوچۈپ بېرىپ، ھاۋالىق جاي — كوھىتام دەريا بويىغا ئورۇنلىشىدۇ ۋە بۇ يەردە ئائىلىسىنىڭ بىر قىسمى بىلەن بىللە تۇرۇپ تەۋپىلىق قىلىدۇ. ئاخىرىدا يەنە قاغىلىقتىكى ئولۇمالار، يۇرت موتىۋەرلىرىنىڭ قاغىلىقنىڭ بازارغا يېقىنراق كاسكا يېزىسىغا شائىر ئۈچۈن تەييارلىغان باغلىق ھويلىغا مەرھەمەت قىلىپ كېلىپ، ئۆمرىنى شۇجايدا ئاخىرلاشتۇرىدۇ.

*　*　*

شائىر ئوتتۇرا بويلۇق، چاچ - ساقاللىرى قويۇق، ئۇستىخانلىرى چىڭ، قاڭشالىرى ئىنچىكە - چىرايلىق ۋە تۈز، بۇغداي ئۆڭلۈك، گۈلدەك ئېچىلغان تەبەسسۇملۇق چىرايىدىن مېھرى - مۇھەببەت، ئاشىقلىق جۇلالاپ، كۆزلىرىدىن تەپەككۇر نۇرلىرى يېغىپ تۇرىدىغان جەسۇر ئىرادىلىك كىشى بولۇپ، ئىلمىي مەشغۇلاتى كۆپ، تۇرمۇشى رىيازەت بىلەن ئۆتكەنلىكى ئۈچۈن ۋۇجۇدى ئورۇقراق ئىدى.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

شائىر مۇناسىۋەت قىلغان كىشىلەرنىڭ تونۇشتۇرۇلۇشى

ئابدۇجېلىل داموللا ھاجىم

ھىجرىيىنىڭ 1313 - يىلى (مىلادى 1896 - يىلى) خوتەن ۋىلايىتىنىڭ گۇما ناھىيىسىدە دىنى ئالىم ئابدۇللا مۇپتى ھاجىم ئائىلىسىدە دۇنياغا كەلگەن، 16 يېشىغىچە گۇمىدىكى ئۇلۇمالاردا دىن ۋە ئەدەبىيات دەرسلىرىنى ئوقۇغان. شۇ چاغدا تەجەللى ئابدۇللا مۇپتى ھاجىمنىڭ ئۆيىگە كېلىپ مەلۇم ۋاقىت مېھمان سۈپىتىدە تۇرۇش جەريانىدا، ئابدۇجېلىل داموللا ھاجىمنى شاگىرت قىلىپ تەربىيىلەشنى خالايدىغانلىقىنى ئىزھار قىلغان. ئابدۇللا مۇپتى ھاجىم ۋە ئابدۇجېلىل داموللا ھاجىملار بۇ ياخشى نىيەتكە رەھمەت ئېيتىپ، خۇرسەنلىك بىلەن قوبۇل قىلغان. نەتىجىدە ئابدۇجېلىل داموللا ھاجىم تەجەللىنىڭ خىزمىتى ۋە تەربىيىسىدە بولۇپ، قىسقىغىنە ۋاقىت ئىچىدە نۇرغۇن بىلىملەرنى ئۆگىنىپ، تېز سۈرئەتتە ئالى ئىستىدات — قابىلىيەتكە ئىگە بولغان؛ كېيىن ئابدۇجېلىل داموللا ھاجىمنىڭ تېخىمۇ كۆپ بىلىم تەھسىل قىلىش ئۈچۈن قەشقەرگە - مەشھۇر ئابدۇقادىر داموللام ھوزۇرىغا ئېۋەتكەن- بۇرادىرى ئابدۇقادىر داموللام ئابدۇجېلىل داموللا ھاجىمنى سەممىي قوبۇل قىلىپ، تەربىيىلەپ يېتىشتۈرگەن. نەتىجىدە ئۇ ئالى مەلۇمات

ئەۋلاد گورۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمى ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

بىلەن ئوقۇش پۈتتۈرۈپ، دامولla بولۇپ، ھىجرىيىنىڭ 1338 - يىلى قەشقەردە ئۆتكۈزۈلگەن داغدۇغىلىق ئوقۇش پۈتتۈرۈش مۇراسىمىدا ھۆرمەت ۋە شان - شەرەپكە سازاۋەر بولغان.

ئابدۇجېلىل دامولla ھاجىم ئوقۇش پۈتتۈرۈپ گۇمىغا قايتىپ كەلگەندىن كېيىن، داۋاملىق قابىلىيەتلىك ئوقۇغۇچى — تالىپلارغا ئىلىم ئۆگەتكەن ۋە كىشىلەرنى تەرەققىياتتا ئارقىدا قېلىشقا سەۋەپ بولىدىغان خۇراپاتلىققا، مۇتەئەسسىپلىككە قارشى كۆرەش قىلىشقا دەۋەت قىلغان. ئۇ، 1934 - يىلى ھەج قىلىش ئۈچۈن ئەرەبىستانغا بارغان ۋە 1934 - يىلى ھەج قىلىش سەپىرىدىن قايتىپ كېلىپلا، باندىت شېڭ شىسەي تەرىپىدىن بىگۇناھ قولغا ئېلىنىپ، 41 يېشىدا پاجىئەلىك ھالدا ئۆلتۈرۈلگەن.

ئابدۇكېرىم زىيائى

شائىرنىڭ ئەڭ يېقىن بۇرادەرلىرىدىن بىرى. ئۇ، ھىجرىيىنىڭ 1316 - يىلى قەشقەردە ئالەمدىن ئۆتكەن بولۇپ، تونۇلغان ئەدىپ، شائىر ئىدى. بۇ ئىككى زات ھايات ۋاقىتلىرىدا ئۆزئارا كۆپلەپ مۇشائىرە ۋە خەتلەر يېزىشقان. ئابدۇكېرىم زىيائىنىڭ شائىرغا پارىس تىلىدا يازغان بىر پارچە پاساھەتلىك ئەدىبىي خېتى ھازىرمۇ قولىمىزدا ساقلىنىپ كەلمەكتە.

زىيائىنىڭ ۋاپاتى مۇناسىۋىتى بىلەن تەجەللىمۇ بىر پارچە مەرسىيە يازغان. ئۇنىڭ ھەر بىر مىسراسىدىن ئەبجەد ھىساۋى بىلەن شائىرنىڭ ۋاپات بولغان يىلى (1316 - ھىجرىيە يىلى) چىقىدۇ. بۇ شائىرنىڭ «سەبەقى مۇجەللى» ناملىق ئەسىرىگە كىرگۈزۈلگەن.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

مۇتىئۇللا ئەلەم ئاخۇنۇم

ھىجرىيىنىڭ 1322 - يىلى قاغىلىقتا ئالەمدىن ئۆتكەن. بۇ دىنىي ئالىم بولسا، شائىرنىڭ ئەڭ قەدىردان، ۋاپادار بۇرادىرى بولۇپ، پارس، ئەرەپ تىللىرىغا ماھىر، تەقۋادار، ئىنساپەرۋەر، ئالىجاناپ كىشى ئىدى. ئۇ، ۋاپاتىغىچىلىك ئۆمرىنى كىشىلەرگە بىلىم ئۆگەتكەن ۋە جەمئىيەتتىكى ھەر خىل زۇلمەت، مۇتەئەسسىپلىك، جاھىللىق، نادانلىق، چىرىك ئەخلاقلارغا قارشى كۆپ تەربىيە ھەم خىزمەتلەرنى ئىشلىگەن، جۈملىدىن تەجەللىدەك مۇتەپەككۇر زاتلارنى ھەسەتخور پىتنە - پاساتچىلاردىن قوغداپ، سايىۋەن بولغان. شائىر بۇ ئالىم ھەققىدە بىرقانچە مەدھىيە - قەسىدىلەرنى يازغان. بۇلارنىڭ ئىچىدە مۇتىئۇللا ئەلەم ئاخۇنۇمنىڭ ۋاپاتىغا بېغىشلاپ يازغان ۋە شائىرنىڭ «دىۋان ئەرەبى» ناملىق ئەسىرىگە كىرگۈزۈلگەن پاساھەتلىك بىر قەسىدىسىمۇ بار.

ئابدۇقادىر داموللام

بۈيۈك ۋەتەنپەرۋەر ئالىم ئابدۇقادىر داموللام — «غازى» ئاتۇشتىن بولۇپ، جاھانگىرلار ئاگېنتلىرىنىڭ پىلانلىشى ۋە ۋىجدانسىز ساتقىن بايلار، مۇتەئەسسىپ موللىلارنىڭ قوللىشى ئارقىلىق، ئۇنىڭ ھاياتىغا يوشۇرۇن سۇيىقەستلىك ھەركەتلەر ئۇيۇشتۇرۇلۇپ، ھىجرىيىنىڭ 1342 - يىلى (مىلادىنىڭ 1923 - يىلى) پاجىئەلىك ھالدا ئۆلتۈرۈلگەن.

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

ئالىم ئۆز ھاياتىدا مىللەتنى ئىلىم - مەرىپەت نۇرى بىلەن يورۇتۇش، زامانىۋى پەن - تېخنىكىنىڭ مېۋىلىرىدىن بەھرىمەن قىلىش، خەلقنى جاھالەت، پالاكەت، نادانلىق ئاسارىتىدە قالدۇرۇشنى كەسىپ قىلىۋالغان ئاچكۆز مۇشتۇمزورلارغا، مۇقەددەس ئىسلام دىنىنى خۇراپات تۈتەك پەردىلىرى بىلەن بۇلغاۋاتقان مۇتەئەسسىپ بىدئەتچىلەرگە قارشى ھارماي - تالماي ئىلمىي كۈرەش ئېلىپ بارغان. قەشقەردە دىنىي ئىلىم ۋە تۈرلۈك پەنلەردە دەرس ئۆتۈپ، نۇرغۇن زىيالىلارنى يېتىشتۈرگەن، چەتئەل جاھانگىرلىرىنىڭ شىنجاڭدا خرىستىيان دىنىنى تارقىتىش ئارقىلىق سىياسىي تەسىرىنى كېڭەيتىش سۈيقەستىگە قارشى تۇرغان.

مەرھۇم — ھاياتىدا «ئاقائىد زورۇرىيە»، «ئىبادات ئىسلامىيە»، «مىفتائۇل ئەدەپ»، «جەۋاھىرۇل ئىتقان»، «تۈركى تەجۋىد»، «بىدايە تۇسسەرپ»، «قەۋائىدى نەھۋىيە»، «نەسىھەتى ئام» قاتارلىق ئەسەرلەرنى قالدۇرۇپ كەتكەن.

مەرھۇم — شائىرنىڭ ئەڭ يېقىن بۇرادىرى بولۇپ، شائىرنى بىرنەچچە قېتىم تەكلىپ قىلىپ قەشقەرگە ئېلىپ كەلگەن ۋە نۇرغۇن شېئىرلىرىنى «مىفتائۇل ئەدەپ» ناملىق كىتاۋىغا كىرگۈزۈپ نەشر قىلدۇرغان.

شائىرمۇ ئابدۇقادىر داموللا توغرىسىدا بىرنەچچە پارچە مەدھىيە - قەسىدىلەرنى يازغان. بۇ قەسىدىلەر شائىرنىڭ «دىۋان ئەرەبى» ناملىق كىتاۋىغا كىرگۈزۈلگەن.

مەخمۇت ئاخۇن داموللام

ئاتۇشلۇق بولۇپ، مىلادى 1934 - يىلى قەشقەردە ۋاپات بولغان. ئۇ قەشقەر، بۇخارالاردا ئەرەپ تىلى گىراما-

تېكىسى، تىل - ئەدەبىيات، لوگىكا، ئىسلام دىنى، ئاستىرونومىيە، تېببىيەت، ھېساپ قاتارلىقلار بويىچە ئىلىم تەھسىل قىلىپ، ھەممە ماھارەتلىك ئالىم بولۇپ يېتىشىپ چىققان. قەشقەردە 30 يىلدىن كۆپرەك مۇدەررىس بولۇپ تۇرۇش جەريانىدا، سانسىز تالىپلارنى ئوقۇتۇپ، دىلىنى يورۇتقان.

مەھمۇت ئاخۇن داموللام تەجەللىنىڭ يېقىن بۇرادىرى ئىدى. شۇڭا، شائىر ئۇنىڭغا ئاتاپ مۇھەببەت ھەم مەدھىيە شېئىرلىرىنى يازغان.

ئابدۇرەشىت قازى ئاخۇنۇم

20 - ئەسىرنىڭ باشلىرىدا قەشقەردە ياشىغان ئەدىپ بولۇپ، شائىر بىلەن ئەڭ قىزغىن مۇھەببەت ۋە بۇرادەرچىلىكتە ئۆتكەن. شائىر ئابدۇرەشىت قازى ئاخۇنۇم ھەققىدىمۇ بىرنەچچە پارچە ئۇزۇن قەسىدىلەرنى يازغان، مۇھىمراقلىرى شائىرنىڭ «بەرقى تەجەللى» ناملىق ئەسىرىگە كىرگۈزۈلگەن.

مەۋلانە مۇھەممەت يولداش

شائىر بىلەن بىر زاماندا ئۆتكەن پەزىلەتلىك كىشى بولۇپ، شائىرنىڭ بۇ زات ھەققىدە يازغان بىر ئۇزۇن قەسىدىسى بار.

شەمسىددىن داموللام

تەجەللىنىڭ ئەڭ يېقىن، قەدىرلىك بۇرادەرلىرىدىن بىرى 1874 - يىللىرى ئاتۇشتا تۇغۇلۇپ، ئۇ ميلادى

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com
ئەۋلادى گۈزىلىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com

1933 - يىلى ۋاپات بولغان.

شەمسىددىن داموللام قەشقەر ۋە بۇخارادىكى يۇقىرى دەرىجىلىك بىلىم يۇرتلىرى ھەم ئالىملاردا ئوقۇپ، دىنىي، پەننىي ئىلىملەرنى تەھسىل قىلىپ، دىن بىلەن پەننىڭ بارلىق ساھەلىرىدە — تىل - ئەدەبىيات، مەنتىق (لوگىكا)، ئاسترونومىيە، تارىخ، جۇغراپىيە، ھېساپ قاتارلىقلاردا كىشىنى ھەيران قالدۇرارلىق دەرىجىدە كامالەت تاپقان. بولۇپمۇ مىلادى 1905 - يىلىدىن تاكى ۋاپاتىغىچىلىك قەشقەر خانلىق مەدرىسىدە ئىنتايىن چوڭ سەيى ۋە ئىجتىھات بىلەن شىنجاڭنىڭ ھەرقايسى جايلىرىدىن كەلگەن تالىپلارغا دەرس ئۆگىتىپ، نۇرغۇن زىيالىلارنى يېتىشتۈرۈپ چىققان.

ئۇ، ئۇستازى ئابدۇقادىر داموللام بىلەن مەسلەكداش، ۋەتەنپەرۋەر زىيالى بولۇپ، مۇتەئەسسىپلىككە، خۇراپاتلىققا قارشى، ھەققانىيەتچى، مۇتەپەككۇر زات ئىدى. ئۇ، تەجەللى بىلەن بەك يېقىن مۇناسىۋەت قىلغان، كوپ قېتىم ئۇچرىشىپ، شائىردىن مول مەلۇمات ئالغان. ئۇ، 1925 - يىللاردا تەجەللىنىڭ تەرجىمىھالىنى تۈركى تىل بىلەن يېزىپ چىققان، شۇنداقلا «ئىسلامىيەتتە ئەر خوتۇنچىلىق ھوقۇقى ۋە ئەدەپلىرى» ناملىق ئەسەرنى يازغان. 1929 - يىلى ھەج سەپىرىدە ھىندىستان، ئەرەبىستاندىكى ئاتاقلىق ئالىملار بىلەن ئىلمىي سوھبەتلەردە بولۇپ، ئۇلارنىڭ چوڭ ھۆرمىتىگە ئېرىشكەن.

شەمسىددىن داموللام بىلەن تەجەللى ئۆزئارا قەسىدىلەرمۇ يېزىشقان.

ئەجەللىنىڭ يېزىپ قالدۇرغان ئەسەرلىرى

1 - «بەرقى ئەجەللى» («ئەجەللىنىڭ قەلبىدىن چاقناپ چىققان يالقۇن»)

شائىرنىڭ بۇ ئەسىرىدە تۈركىي تىل بىلەن يېزىلغان 2 قەسىدە، پارس تىلى بىلەن يېزىلغان بىرنەچچە قەسىدە بار. بۇ قەسىدىلەرنىڭ بەزىلىرىدە ئىلمىي، پەلسەپىۋى پىكىرلەر بايان قىلىنغان؛ بەزىلىرىدە مەدھىيە ئاساس قىلىنغان؛ بەزىلىرىدە ئىمان، تەۋھىدنىڭ دەلىللىرى شەرھلەنگەن؛ بەزىلىرى مەرسىيە تېمىسىدا يېزىلغان؛ بەزىلىرىدە مۇھەببەت ئەكس ئەتتۈرۈلگەن؛ بەزىلىرىدە زامان مۇتەئەسسىپلىرى ھەجۋى قىلىنغان. بۇ قەسىدىلەر پاساھەت ۋە بالاغەتتىكى كامىللىقى، مەزمۇن ۋە مەقسەتلىرىنىڭ بۈيۈكلۈكى، تىلىنىڭ گۈزەللىكى، بەدىئىي ئۇسلۇبىنىڭ ئۆزگىچىلىكى بىلەن شۆھرەتلىكتۇر. شائىرنىڭ بۇ ئەسىرى ئاتۇشلۇق ھۈسەين باي ھاجىم ۋە باھاۋىدىن بايلار تەرىپىدىن قەشقەردە تاش مەتبەدە نەشر قىلىنغان.

2- «سەبقى مۇجەللى» (ئەجەللىنىڭ مۇسابىقە مەيدانىدا باشقىلاردىن ئېشىپ چۈشكەن شېئىرلىرى)

شائىرنىڭ بۇ ئەسىرىدە ياشلىق دەۋرىدە مۇھەممەت ئەلەيھىسسالام ھەققىدە يازغان بىرنەچچە پارچە مەدھىيە، قەسىدىلەر؛

ئەۋلاد كۈزۈنىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە فوليازمىلار ئامبىرى

بۇرادەرلىرىگە ئاتاپ يازغان قەسىدىلەر؛ ھەر بىر مىسراسىدىن ئەبجەد ھېساۋى ئارقىلىق ۋەقەلىكنىڭ يىلىنى بىلگىلى بولىدىغان مەرسىيە نامىلار بار. شائىرنىڭ بۇ ئەسىرىمۇ «بەرقى تەجەللى» ناملىق ئەسىرى بىلەن بىر چاغدا نەشر قىلىنغان.

3 - «دىۋان ئەرەبى» (ئەرەپ تىلىدا يېزىلغان شېئىرلار توپلىمى)

بۇ توپلامغا شائىرنىڭ «بەرقى تەجەللى»، «سەبقى مۇجەللى» ناملىق ئەسەرلىرى يورۇقلۇققا چىققاندىن كېيىن، ھاياتىنىڭ ئاخىرقىچىلىك ئەرەپ تىلىدا يازغان ئەڭ پاساھەتلىك، بالاغەتلىك قەسىدە، رۇبائى، غەزەل، قىتئەلىرىنىڭ مۇتلەق كوپ قىسمى كىرگۈزۈلگەن بولۇپ، ئىككى قىسىمدىن تەشكىل تاپقان. بىرىنچى قىسمى مۇھەممەت ئەلەيھىسسالامغا بېغىشلانغان مەدھىيە، قەسىدىلەرنى، ئىككىنچى قىسمى ھېكمەتلىك نەسىھەت نامىلار، ئالىم ۋە ئەدىبلەرگە ئاتاپ يېزىلغان مەدھىيىلەرنى، شۇنىڭدەك ھەجۋى — تەنقىدىي شېئىرلار، مەرسىيە نامىلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

بۇ ئەسەرلەرنىڭ قول يازمىسىنى شائىر ۋاپات بولۇش ئالدىدا ئۆزىنىڭ ئەڭ سادىق، سەمىمى، قەدىردان شاگىرتى ئابدۇجېلىل داموللا ھاجىمغا تاپشۇرغان. داموللام شائىرنىڭ ۋەسىيىتىگە ئەمەل قىلىپ، شېئىرلارنى ئۆز قەلىمى بىلەن رەتلەپ چىققان بولسىمۇ، نەشر قىلدۇرۇشقا ئىمكانىيەت يار بەرمىگەن.

4- «توھپەتۇل بەررەيىن» («ئىككى ئۇچقۇن توھپە»)

بۇ — تۈركىيە پادىشاسى ئابدۇلھەمىت خانغا سوۋغا قىلىپ ئېيتىلگەن ئەسەردۇر. بۇ ئەسەردىكى سۇلتان ئابدۇلھەمىت خاننى مەدھىيىلىگەن — ئەرەپ تىلىدا يېزىلغان بىر قەسىدىدىن باشقا — قەسىدىلەرنىڭ ھەممىسى پارىس تىلىدا يېزىلغان بولۇپ، بۇ قەسىدىلەرنىڭ بەزىسى شائىرنىڭ تارىخى، تەرجىمىھالى؛ بەزىسى مۇتەئەسسىپ ھەسەتخورلارغا ھەجۋى؛ بەزىلىرى مۇھەممەت ئەلەيھىسسالامغا مەدھىيە؛ بەزىلىرى بولسا زامانىنىڭ قولايسىزلىقىدىن شىكايەت قاتارلىق مەزمۇنلاردىن ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

5- «مەجمۇئەتۇل قەسائىد» («قەسىدىلەر توپلىمى»)

ھازىر بۇ ئەسەرنىڭ بىر قىسىم قولىيازمىسى ساقلىنىۋاتىدۇ.

6- «سەبدەر نامە» («قەھرىمانغا بېغىشلانغان»)

سەبدەر نامە — تۈرك، پارىس تىللىرىدا يېزىلغان شېئىرىي ئەسەر بولۇپ، بۇنىڭ ئەسلى نۇسخىسى «مەدەنىيەت زور ئىنقىلابى» مەزگىلىدە يوقالغان.

---

(1) ئىككى قۇرۇقلۇق — تۈركىيىنىڭ بىر قىسمى ئاسىيا قىتئەسىگە، يەنە زور بىر قىسمى ياۋروپا قىتئەسىگە جايلاشقانلىقى ئۈچۈن مۇشۇنداق نام بېرىلگەن.

www.uyghurkitap.com
ئەۋلاد كۇتۇپخانىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

(«ئىشق - مۇھەببەتنىڭ
7 - «تىلسىمى ئىشق»
سىرلىق تىلسىماتى»)

بۇ ئەسەر پارس تىلىدا يېزىلغان مۇھەببەت ناخشىلىرى ۋە ھېكمەتلىك غەزەللەرنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بولۇپ، ئەسلى نۇسخىسى يوقىلىپ كەتكەن.

8 - قۇرئاننىڭ ئۇيغۇرچە تەپسىرى

شائىر بۇ ئەسەرنى مىلادى 1910 - يىللىرى ئەتراپىدا ئابدۇقادىر داموللام، شەمسىددىن داموللام، ھۈسەيىن باي ھاجىم ۋە باھاۋىددىن بايلارنىڭ ئىلتىماسى بىلەن يازغان. بۇ، ئۇيغۇرچە ئىنتايىن ياخشى تەپسىر بولۇپ، گەرچە ئۇ تاماملانمىغان بولسىمۇ، بىرنەچچە پارىسى شەمسىددىن داموللامدا ساقلانغان. شەمسىددىن داموللام ۋاپات بولغاندىن كېيىن، ئۇنىڭ ئەۋلادلىرى ھەرخىل سەۋەبلەر تۈپەيلى يوقىتىپ قويغان.

بۇلاردىن باشقا، شائىرنىڭ يەنە بىر نەچچە پارچە قىسقا شېئىر ۋە بۇرادەرلىرىگە تەقدىم قىلغان خەتلىرى بار، بۇلار ساقلىنىۋاتىدۇ.

شائىرنىڭ ئابدۇجېلىل داموللا ھاجىمغا قەشقەردە ئوقۇۋاتقان چېغىدا ئەۋەتكەن شېئىرلىرى

ئى بادىسە ھەر بەر خىيز
مىشكىن دەمۇ ۋە ئەترۇ ئامىز

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورى

زەۋقو ئاۋەرۇ شەۋقۇ ئەنگىز
بەززەن بەكسەمەرەد دامەن

(ئەي، سەھەر شامىلى — ئورنىڭدىن تۇر، نەپسىڭگە ئىپار ۋە ئەتىرلەرنى ئارىلاشتۇر. زەۋقىڭنى كەلتۇر، شەۋقىڭنى قوزغا، بىلىڭگە سەپەر كەمىرىنى باغلىغىن!)

دەررەھ قەددەم ئەزسەركۇن
ۋەز خاتىرى مەن پەركۇن
رۇخ جانىبى كەشغەر كۇن
بەر توھغە سالام ئەزمەن

(يولۇڭدا بېشىڭنى پۇت قىلىپ ماڭ، مېنىڭ خاتىرەمنى ئۆزەڭگە قانات قىلدۇۋال. يۈزۈڭنى قەشقەر تەرەپكە قىل، مەن تەرەپتىن سالام سوۋغىسىنى ئېلىپ بار.)

بەر ھەمدەمى فەرروخ زاد
ئان ئەبددجەلىلى راد
كەز يادى ۋەيەم دىل شاد
جان مېھرودا مەسكەن

(دۇنياغا تۇغۇلۇشى مۇبارەك بولغان ساخاۋەتلىك ھەمنەپەس بۇرادىرىم ئابدۇجېلىلغا سالام يەتكۈز. ئۇنى ياد ئەتمەك بىلەن دىلىم شاتلىنىدۇ. جېنىم ئۇنىڭ مېھرى - مۇھەببىتىنىڭ تۇرار جايىدۇر.)

ئان چەرخى سەداقەترا
دەريايى لەياقەترا
گۇلھايى تەلا قەترا
نەجمۇ گۇھەرو گۇلشەن

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

(ئۇ بولسا، ساداقەت ئاسمىنىنىڭ يۇلتۇزى، لاياقەت دەر-
...ىنىڭ گوھىرى، راۋان سوزلۇك، گۈللەرنىڭ ئۇلشىنىدۇر.)

ئەخلاقى خۇشەش چۈنى گۈل
ۋەنخاس بىھ ئەز سۇنبۇل
ئۇ بەزلە سەرا بۇلبۇل
ۋەتران زى بەكەم سەۋسەن

(ئۇنىڭ ياخشى ئەخلاقلىرى گۈلگە ئوخشايدۇ، ئۇنىڭ نەپەسلىرى سۇمبۇلدىنمۇ خۇشبوي، ئۇ سوزمەنلىكتە غەزەل سايرايدىغان بۇلبۇل، ئۇنىڭ سوزمەنلىگى ئالدىدا ھەمتەگلىرى گاچا سەۋسەنگە ئوخشاش.)

تەبئو قەلەمەش يەكسەر
ئەز نۇكتە شىگىفت ئاۋەر
ھەر نۇكتەئى ئەۋ گەۋھەر
ھەر نامەئى ئۇ مەخزەن

(ئۇنىڭ تەبىئىتى ۋە قەلىمى ئىنسانىنى ئەجەپلەندۇرەلىدىك قازۇك لەتىپلەرنى كەلتۇرۇش ئىقتىدارىغا ئىگە، ئۇنىڭ كەلتۇرگەن ھەربىر لەتىپىسى بىر گوھەر، ئۇنىڭ يازغان ھەربىر مەكتۇبى بىر غەزنە مەسەللىكتۇر.)

چۈن نامەئى ۋەي خوانەم
يەك شىشەئى مەي دانەم
ۋەز قەرتى تەرەب جانەم
رەقسەد چۇشەرەر دەرتەن

(ئۇنىڭ مەكتۇبىنى ئوقۇسام، بىر شىشە مەي دەپ
ئۇنى ئوقۇغاندا، بەك خوش بولغىنىمدىن چېنىم تېنىم ئىچىگە
پاتقۇنغا ئوخشاش ئۇسۇل ئويناپ كېتىدۇ.)

فەرخۇندە نىھا دەستى
شايان ۋىدا دەستى
ماراتۇ مورا دەستى
گۇكىر شەۋەد دۇشمەن

(مۇبارەك ۋۇجۇد كىشىسەن، دوستلۇققا لايىق يۈرەك ئىگىسى-
سەن، مۇرات - مەقسىدىمسەن، دوستلۇقىمىزغا چىدىماس دۇش-
مەنلەر كور بولسۇن.)

ئەي دىل بەرۇخەت شەيدا
ھەمتايى تۇنا پەيدا
ئەز شەۋقۇ تۇ دەر بەيدا
دارەم دىلى جەۋلانى زەن

(ئەي دىلىم، سېنىڭ يۈزۈڭگە ئاشىق بولغان ۋە سەن
بىلەن باراۋەر بولغۇچى بىر ئالىي پەزىلەتلىك كىشى بولغان
دوستۇم! يۈرىكىم داۋاملىق سېنىڭ ئىشتىياقىڭ بىلەن قانىتىدا
جەۋلان قىلىدىغان دوستۇم.)

ئەزمەن نەشەۋى غافىل
دورى نەگەرەم قاتىل
ۋەز تىرى ھاۋايەت دىل
گەردىدە چوپەرۇيزەن

(مەندىن غەپلەتتە بولمىغايسەن. سېنىڭ خېتىڭ كەلمەي-

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

ئۇزۇن قاراپ قالغىنىم — مېنى ئۇلتۇرگەن بىلەن باراۋەر. سىنىڭ شەۋقىڭنىڭ ئوقلىرىدىن يۈرىكىم غەاۋىرگە ئوخشاش تۇشۇك بولماقتا.)

مىۋ روز ئىنا پەتها
بىفردست هىكايەتما
بىنۋدش شىكايەتها
ئى هەر رەۋى شەت ئەخسەن

(مەرھەمەت ۋە غەمخورلۇقنى ئۈگەنگەيسەن، ئەھۋاللىرىڭ ۋە ھېكايىلىرىڭنى بىزگە ئېيتىپ بەرگەيسەن. شىكايەت قىلغۇدەك ئىشلار بولغان بولسا، ئۇنى ھەم يازغايسەن، ئەي بارلىق ئەخلاقىڭ گۈزەل دوستۇم!)

گەر نەزىم بۇۋەد دىلكەش
با نەسىر گۈلىستان ۋەش
خودو ھەرچەكۈنەد دىلخەۋش
چۈن بۇيى گۈلۇ لادەن

(ئەگەر دىللارنى جەلب ئېتىدىغان شېئىرلارنى «گۈلىستان» دىگەن كىتاپىنىڭ ئۇسلۇبىدەك چاچما سۆزلەر بىلەن ئارىلاشتۇرۇپ يازساڭ، بۇ دىلىمىنى بەكمۇ خوش قىلىدۇ — قىزىل گۈل بىلەن لادەن گۈلىنىڭ بويى بىرلەشكەندەك.)

ئان نادىرە ھادەر بەزم
ۋان ۋاقىئەھا ئەز رەزم
ئەز ئەھلى نەشاتو ئەزم
باشەد ھەممە مۇستەھسەن.

(بەزملەردە ئوتنۇلگەن ناياپ ئەھۋاللارنى، ئىرادىلىك زاتلارنىڭ دۈشمەنگە قارشى كۈرەشلىرى يازساڭ، بۇنى بەكمۇ ياخشى كورىمەن.)

ئەز ھەممەتى غازي شۇر
ۋەز تەبئى شوئائي نۇر
ۋەز شەمئى فوروغي ھۇر
خاتىر كۈنەدەم رەۋشەن

(غازى ① تەخەللۇسلۇق ئالىمنىڭ غەيرىتىدىن چىققان غەۋغالارنى، شۇ ئائىنىڭ ② تەبئىتىدىن چاقنىغان نۇرلارنى، فوروغىنىڭ ③ چىراغىدىن يالتىرىغان يورۇقلۇقلارنى يازساڭ، خاتىرەمنى بەكمۇ خوش قىلاتتى.)

ۋەز يارى زەرقى ما
خۇررەم دىل ۋەروخ ئەفزا
جان تازە كونەد ھەققا
كىئىمجازى مەسىھەش فەن.

(ۋە يانا زەرىپ ④ ئاتلىق بۇرادىرىم ئەھۋالىدىنمۇ يازغايسەن. ئۇ بولسا، خۇش كوڭۇل، ئۇنىڭ سوھبىتى جانلارغا قۇۋ-

---

① غازى --- ئابدۇقادىر داموللامنىڭ تەخەللۇسى بولۇپ، مەنىسى --- كۈرەش قىلغۇچى دىمەكتۇر.

② شۇئائى --- مەھمۇت ئاخۇن داموللامنىڭ تەخەللۇسى بولۇپ، مەنىسى «نۇرلۇق» دىمەكتۇر.

③ فوروغى --- شەمسىدىن داموللامنىڭ تەخەللۇسى بولۇپ، مەنىسى «گۈزەل، نۇرلۇق» دىمەكتۇر.

④ زەرىپ --- ئەقىللىق، زىرەك مەنىدە بولۇپ، زىرىپ قارى ھاجىنىڭ نامىدۇر.

ئۇيغۇر كىتاب تورى بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئەۋلاد كۆزنىكى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com

ۋەت بەرسە، ئەيسا ئەلەيھىسسالامنىڭ مۆجىزىسىگە ئوخشاش تە-
سىرلىك سوزلىرى دىللارغا جان بېرىدۇ.)

بىغرىسىت بىلا تەمھىل
مەنزومە ئەز ئىسرافىل
غەم زادى ھەد ئو تەرھىل
چۇن باڭگى نەيۇ ئەرغەن

(ئىسرافىل (1) ناملىق بۇرادىرىمنىڭ ئەھۋالىدىن تەخىرسىز بىر
ياخشى تېزدىقلىق خەتنى ماڭا يوللىغايسەن. بۇنداق مەكتۇپ كوڭ-
لۇمدىن قايغۇلارنى كەتكۈزىدۇ — نەي ۋە ئورغون سازلىرىنىڭ
خوش ئاۋازىدەك.)

دىگەر بەھەمە ئەھباب
ئان جەمئى ئۇلۇل ئەلباب
ئەز بەندە بەسەر ئاداب
تەسلىم رەسان ئەزمەن

(يۇقۇرىدا نامى يېزىلغانلاردىن باشقا بارلىق بۇرادەرلىرىمگە،
ئەقىللىق ئالىملار جامائەسىگە مەن كەمتەر تەجەللىدىن ئەدەپ بىلەن بوزلەرچە سالام يەتكۈزگەيسەن.)

ئىشقەست تەجەللى چۇن
ئەز خىتتەئى خەت برون

---

(1) ئىسرافىل — ئىسرافىل داموللامنىڭ نامىدۇر. بۇ زاتمۇ شائىرنىڭ ئەڭ يېقىن بۇرادەرلىرىدىن بىرى بولغان نامدار ئەدىپ، پەزىلەتلىك ئالىمدۇر.

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېگى ئادرېسى

كۆن خەتەى سۇخەن ئەكىزۇن

ئەز دەستت قەلەم بىغگەن

(ئەي تەجەللى، سېنىڭ ئىشقى - مۇھەببىتىڭ خەتنىڭ سىزىقلىرىغا سىغدۇرۇلۇشتىن تاشقىرىدۇر. ئۇنداق بولىدىكەن مۇھەببەت، سالام سوزىنى ئەمدى تۈگەت، قولۇڭدىن قەلەمنى تاشلا.)

* * *

بىسمىل ۋە دودىل جەلىلى تەئالا ۋەتەقەددەس

(يانىشى بەندىلەرنى دوست تۇتقۇچى ئۇلۇغ، گۈزەل، ھەممىدىن ئالى، پاك، تەڭرىمىنىڭ نامى بىلەن تەۋەررۇك ئىزلىگەن ھالدا خېتىمنى باشلايمەن.)

ھەمدەن لەھو ئەلاما ئەۋلانامىن

ئىنايەتىس سابىقەتى ۋەجۇدىھىل مومادى

ھامىيە ئەھازىپىل مەۋاھىبى

ۋەشە ئابىبەل ئايادي

(ئاللا بىزلەرگە كامىل غەمخۇرلىغى ۋە چەكسىز سېخىيلىغى بىلەن نۇرغۇن ئېھسانلارنىڭ شىرىن سۇلىرىنى، سانسىز نىمەتلىرىنىڭ يامغۇرلىرىنى ياغدۇرۇپ بەرگىنى ئۈچۈن، ئاڭا گۈزەل ماختاش ۋە شۈكۈرلەر يوللايمەن.)

ئەلا مابەررەدە جەۋا كەبىدىل ھەردى يى

ۋرەۋۋا ھەشايەس سادىي

بىھۇمۇئى مۇزنەتى لۇتفىن ئەنشەئەھا

مىن مەكارىمىل ھەبىبىل بىسمىل جادى.

ئەۋلاد گۈزۈنيىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

(خۇسۇسەن، ئۇچۇق چىراي، خۇشپۇراق دوستۇمنىڭ ئىسىل ۋە گۈزەل ئەخلاقلىرىنىڭ مېھرىۋانلىق بۇلۇتىنىڭ يامغۇر توكۇشى بىلەن ئاللا مېنىڭ قىزىق جىگىرىمنىڭ ئوتىنى سوۋۇتقانلىقى ۋە تەشنا يۈرىكىمنى سىراپ قىلغانلىقى ئۈچۈن ئالاھىدە شۈكرى - سانا يوللايمەن.)

ئەلا ئىننەھول ھاجىجو ئەبدۇل جەلىلى ساھىبۇ
مەقامىيل ئۈنسى مىن بەيتى فۇئادى

(ئاگاھ بولغىل، بۇ دوستۇم بولسا — مۇھەببىتى - يۈرىكىم ئۆيىدىن ئىختىساسلىق ئورۇنغا ئىگە بولغان ئابدۇ جېلىل ھاجىمدۇر.)

ئەدئۇلەھۇ ھوببەن ۋەئۇئىزۇھو بىللاھى
مىن كەيدىل ھوسسادى ۋەل ئەئادىي

(بۇ بۇرادىرىم ھەققىدە دۇئا قىلىمەن. ئاللادىن ئۇنى ھاسىدلار ۋە دۈشمەنلەرنىڭ ھىيلە - مىكىرىسىدىن ئۆز پاناھىدا ساقلىشىنى تىلەيمەن.)

ۋەلەم يەزەل مۇرائىيە ئەھدىن
لىمۇ ھەببەتى ھەسبە مۇرادىي

(بۇ بۇرادىرىم ئارىمىزدىكى مۇھەببەت ۋەدىلىرىمىزگە تولۇق، كۆڭلۈمدىكى مەقسىدىمدىكىدەك رىئايە قىلىپ كەلمەكتە.)

ۋەكەيفەلا ۋەقەدكەساھو ئەيدىل فىترەتىل ئىلاھىيەتى
ھولەلەسسەجايان نەزىھەتى ۋەئىكلىلەل ئىززەس سەئادىي

(قانداقمۇ شۇنداق بولمىسۇن؟ ھالبۇكى، ئاللانىڭ ياراتقۇچىلىق قۇدرىتى — ئۇنىڭ ۋۇجۇدىغا پاك ۋە ئېسىل ئەخلاقلىرىنىڭ ئالىي كىيىملىرىنى، ئىززەت - سائادەتنىڭ تاجىنى كىيدۈرۈپ ياراتقاندۇر.)

فەمالەھۇفى سەدادىھى نىددۇۋ
ۋەلا يەلىدوھو ھودەييا مۇزادى

(راستچىللىق ھەم توغرىلىقتا ئاڭا باراۋەر كەلگۈچى يوق، بۇنداق پەزىلەتلىك كىشىنى ھېچبىر مۇسابىقچى ئانىمۇ تۇغمىغان.)

مائەقۋا ھوسىتىئدادەن لىلئولۇمى ۋەئەئلاھو
فەھەمەن كۇللۇ ئەدىيبىن ئىييا ھوبھەۋبائە فادىي

(بۇنىڭ ئىلىملەرگە بولغان ئىستىدات - قابىلىيىتى ئاجايىپ كۈچلۈك، پەم قۇۋۋىتى ئەجەپمۇ ئالى. ھەرقانداق ئەدىپ، ئالىملار ئۇنىڭغا جان - دىل بىلەن پىدا بولغۇچىدۇر.)

ۋەئۇنەبىيىيەى بىۋۇسولى تىرىسەى بەئد
تەتەللۇئىن قەدئەتالە سوئادىي

(مەن ئۇزۇن ۋاقىتتىن بېرى، سېنىڭ مەكتۇبىڭنىڭ كېلىشىگە چەكسىز ئىنتىلىپ، بىئارام ۋە بىدار تۇردۇم. مانا بىر پارچە مەكتۇبىڭنىڭ ئىپارىسى سالامەت قولۇمغا تەگدى، ئەمدى خەۋىرىنى بېرىمەن.)

ئەلەمسا ئەزەرتو ئىلەيھى لەھەنەلەقەلەقى بىئتىنشادىي.
ۋەئەدىبۇلىلتو منھو بىكوھلىل جەۋاھىرى ۋەئەبەئلەييە روقادى.
(مەكتۇبىڭغا نەزەر سېلىشىم بىلەن تۇ، مېنىڭ تىلىمنى شېئىر

ئەۋلاد گۆرۈپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

كۆيلىمەك ئۈچۈن سايراتتى. خېتىمگىنى كۆزۈمگە «جاۋاھىر سۇر-
مىسى» ئورنىدا سۈرتتۇم ۋە مېنىڭ قاچقان ئۇيقۇلىرىمۇ جايىغا
قايتىپ كەلدى.)

ئەتانا ئۇرپەتەن سەللەت فوئادىي
ۋەنارەت مىن سەفادە تىھاد دوئادىي

(كۆڭلۈمنى خوش قىلىدىغان ئاجايىپ بەرخەت كېلىش بىلەنلا
يۈرىكىمگە تەسەللى بەردى، ئۇنىڭ تېزىقلىرى نۇرىدىن غەم-
قايغۇنىڭ قاراڭغۇلىرى يورۇپ كەتتى.)

ئەلائەيىۋھال ئەددىبۇل ۋەجھۇ ۋەججەھ
لىمەزرەئىي ئامالي ئەلەدداۋامى ۋەتتەمادي

(ئەي ئىناۋەتلىك ئەدىپ، ئالىم! ئارزۇلىرىمنىڭ تېرىلغۇلى-
رىنى ھوسۇلغا يېتىشتۈرۈش ئۈچۈن، ئەبەدى يۈز كەلتۈرۈپ
تېرىشقايسەن.)

ۋەسانە كەللاھۇل كەرىيمۇ
ئەن شەررىل ھوسادى ۋەل ئەئادىي

(سېنى كەرەملىك ئاللا ھاسىدلار، دۈشمەنلەرنىڭ يامانلىقى-
دىن ساقلىغاي.)

كەتەبەھو ئەدۋەنوس سادەتىس سەيىيدۇ
ئەۋلادى ھوسەيىن خانۇتتە جەلىلىيۇلمۇ جەللىيۇد
دىھلەۋىيىول جەۋادىي

(بۇ مەكتۇپنى سەيىدلارنىڭ كەمتەررەگى دىسەيىد ئەۋلادى

تەجەللىنىڭ تۈرى (خەلق ئىجرى ٥)

ھۈسەين خان، يازدى. بۇ كىشىنىڭ تەخەللۇسى «تەجەللى - مۇجەللى»، ئىلىم ئوقۇشى دېھلىغا مەنسۇپ. نەسەبى بولسا ئۇلۇغ شەيخى ئاتا - بوۋىلارغا مەنسۇپتۇر.

قوشۇمچە: ئابدۇجېلىل دامولla ھاجىمنىڭ شائىر ھەققىدە يازغان مەدھىيىلىرىدىن نەمۇنە

ئەفلاكى ئۇلۇم دەھ ئەۋل تەجەللى
مىزمارى شەرەندە ئەۋل مۇجەللى.

(ئىلىم - مەرىپەت ئاسمىنىنىڭ يالقىراق نۇرى، شەرەپ مەيدانىنىڭ بىرىنچىلىكنى ئالغۇچى قەھرىمانى.)

ئەۋل بىرمىگۇ ئۇچىيۇزە مۇجەددىد
ئەۋل چەرخ مەئالىيە موھەددىد.

(ئۇ بولسا، ھىجرىيىنىڭ 1300 - يىللىرىدا ياشىغان. ئىسلام دىنىنى (ئىسلام ئىلىملىرىنى) يېڭىلىغۇچى ئۇلۇغ ئالىم، ئالىي مەرتىۋىلەرنىڭ ئاسمانلىرىنى ئەھاتە قىلغۇچى ئەڭ قەدىرلىك زاتتۇر.)

ئەۋل خاۋەرى ئىلمە مېھرى رەخشان
بۇرج ئەمەلەھو مەھى دۇرەخشان.

(ئۇ بولسا، ئىلىم - مەرىپەت ئاسمىنىنىڭ يالقىرىغۇچى قۇ- ياشى، ئەمەلىيەت كانارىنىڭ نۇرلۇق ئايى ۋە يەنە —

ئەغەرروالىقودا بەدرۇددۇجا كەۋكەبول ھۇدا!
غىتەمونىنەدا جەممول جەداۋەلە ئاسىرى.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com
ئەۋلاد كۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com

(پېشۋالارنىڭ نۇرلۇق چىراغى، زالالەت قاراڭغۇسىنىڭ تولۇن ئايى، ھىدايەتنىڭ يۇلتۇزى، ئىنساننىڭ چوڭ دەرياسى، ئۇنىڭ كىشىلەر- گە پايدا - مەنپەئەت يەتكۈزۈشى، ئۆگىنىشكە ئەرزىيدىغان خۇ- سۇسىيەتلىرى ئىنتايىن كۆپ.)

سەللەللاھۇ رەسۇلۇللاھى خاتەمۇ رۇسۇلىھى
لىئىنتىلائى ئەئىيلامىل ھۇدا خەيرۇ ناسىرى.

(ئۇ، ئاللانىڭ پەيغەمبىرىنىڭ نەۋرىسى ئىدى، ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام پەيغەمبەرلەرنىڭ تۈگەنجىسى ئىدى. ھىدايەت بايراقلىرىنى ئۈستۈن قىلىش ئۈچۈن ئەڭ ياخشى ياردەم بەرگۈچى ئىدى.)

ۋەلا ئەيبەئىن يۇنكىرھو بەئزو ئەكالىبىل
مەزابىھى ئەن نابىل ئىنادىل كەۋاشىرى

(گوداڭدا قان ئىچىشكە كونۇپ قالغان ئىتقا ئوخشاش بەزى دۈشمەنلەر شائىرغا قارشىلىق بىلەن مەگەنلىرىنى ھىڭگايتىشىپ، ئىنكار قىلسا — ھېچ زىيىنى يوق.)

فەھەل يەئرىفول خەففاشۇ قەدرە غەزالەتىن
ۋەھەل يەئرىفول كەننائسۇ قەدرەل جەۋاھىرى.

(شەپەرەڭ قۇياشنىڭ قەدرىنى بىلمەي ئاڭا قارشى تۇرىدۇ، ھەمىشە سېسىق نىجاسەت بىلەن شۇغۇللانغان كىشى گۆھەرنىڭ قەدرىنى بىلمەيدۇ.)

ئەفۇۋىن ئەنلجانىز زەيفى تەكەررومەن
فەئەكرىم بەھى مىن ساھىبىل ئەفۋى قادىرى.

(ئۇ، خاتالىق ئۆتكۈزگەن ئاجىزلاردىن ئۆ... قىلىشقا
قادىر تۇرۇپ، كەڭچىلىك بىلەن كەچۈرگۈچىدۇر.)

ئىزاما ئەتا ۋەقتول ھەسادى لەقىتە ھوم
ئەلائۇممى جەھشىن ھەۋنەكۇللى بەيادىرى.

(ئۇنىڭغا قارشىلىق قىلغۇچى مۇتەئەسسىپلەر — شۇنداق
دەزىل ئەبلەخلەركى، ئۇما ۋاقتى يېتىپ كەلسە، ھەر بىرى
بىردىن مىدە ئىشەككە مىنىشىپ، خامانىمۇ - خامان چوكىلەپ
قىلەمچىلىك بىلەن جان بېقىشىدۇ.)

شائىرنىڭ ئابدۇكېرىم زىيائىغا يازغان شېئىرلىرى

لەلقەلبو ئەئلەمەھۇل قەلبەللەزى كانا
ۋەلھەۋلەقاتو ئەرا رەجلا ۋە روكبانا
(بۇگۈن يۈرىگىمنى مۇندىن ئىلگىرىكى يۈرىگىم دەپ ھېس
قىلمايمەن. قايغۇ - ئەلەمنىڭ پىيادە ۋە ئاتلىق ئەسكەرلىرىنى
ماڭا ھۇجۇم قىلغانىدەك كورىمەن.)

نەئەز زەمانو ئىلەيناۋ ھوزۇۋ بەرەمىن
ئەخەن ھەممىدەن كەرىمەن نەفەى مىھسانا
(زامان يېزگە بىر مۇسىبەت شۇم خەۋىرىنى ئېلىپ كەلدى.
ئۇ بولسا، ماختاشقا ئەرزىيدىغان، ۋۇجۇدى ئۇلۇغ، ھەممىگە
ئېھسانلىق بۇرادىرىمىزنىڭ ۋاپاتىدۇر.)

فەسابەمىن فەرتى ھوزنى ئەبرەتى لۇجەجەن
ۋەلبەسسو يەقدەھو بىلئەھدشائى نىيرانا

ئەۋلاد كۆرۈپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

(قايغۇندىك زىيادىلىكىدىن كوز ياشلىرىم دەريا بولۇپ ئاقتى.
كوڭلۇمنىڭ چېچىلىشى قەلبىمگە ئوتلار ياقماقتا.)

ۋەقولتو ئەندۇبۇھۇ ۋەننەفسۇ ھاتىفەتۇن
ۋەلەم ئۇتىق لىلئەسەل ھەتتانى كىتمانا

(مەن ئاڭا يىغلىغان، جېنىمۇ ھازىدىن ئاۋاز چىقارغان ۋە
ئېقىپ كېلىۋاتقان قايغۇنى يوشۇرۇشقا قۇدرەت تاپالمىغان ھالدا.
ئۈزلۈكسىز شۇنداق خىتاپ قىلدىم:

ئەبدەلكەرىيمى لەقەد ئەسبەھتەفى رەۋھىن
مىن رەھمەتىن سەكەبەت دەۋھەن ۋە رەيھانا

(ئەي ئابدۇكېرىم! جەزمەن سەن كەڭرى رەھمەت ئىچىدە
بولدۇڭ. ئۇ رەھمەت ساڭا شاتلىق ۋە خۇشپۇراقلىقنى توكۇپ تۇرماقتا.)

قەد كونتە ئەجمەلە فىتيانىن ۋە ئەنجە بەھۇم
زەيىيەۋ ۋەددىينەن ۋە تەرقىيمەن ۋە تىبيانا

(سەن يىگىتلەرنىڭ گۈزەلرەگى ۋە چىرايلىقراغى ئىدىڭ —
ئۇرۇقىڭدا، دىيانىتىڭدە، يازغۇچىلىقىڭدا، پاساھەتلىك سوزلىشىڭدە...)

ۋەكۇنتەمىن ئەدەبىن جەزلىن ۋە تەبسىرەتىن
لئەئىبو نىسل فەزلى ۋەل ئەھبابى ئىنسانا

(سەن ئەدىپلىكتە، ئىلىمدە ئوتكۈر ۋە ئەقىللىق بولغانلىقىڭ
ئۈچۈن، بۇرادەرلەر كوزلىرىنىڭ قارچۇغى ئىدىڭ.)

ۋەليەۋمە فارەقتەنا سەبقەن ۋە ئەمقولۇنا
يۇنزىلنە ئىسرىكە يەئلولەن ۋە مەرجانا

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

(بۈگۈن بىزدىن ۋاقتىسىز جۇدا بولدۇڭ. كۆزلىرىمىز سېنى
ئۇچۇن مەرۋايىت ۋە مارجان دانىلىرىدەك ياش ھەم قانلارنى تۆكمەكتە.)

ۋە ئەسبەھەت ئەنجۇمۇل ئادابى سائىھەتەن
كەسەخرەتىن فى دۇجەل ھومومى ئۇمييانا.
(ئىلىم يۇلتۇزلىرى پاتتى. بۇ يۇلتۇزلار غەم قايغۇلارنىڭ
قاراڭغۇ تۈنىدە قورام تاشقا ئوخشاش كور زۇلمەتكە ئايلاندى.)

لازىلتە فى مەبسەتىل جەننەتى مۇنبەستەن
بىكەۋ سەرىن مىن نەئىمىللاھى رەييانا
(ھەمىشە كەڭرى جەننەتلەردە ئاللانىڭ ئىمەر ۋە شىرىن
شەرۋەتلىرى بىلەن سىراپ يايراپ ياشىغايسەن.)

لەقەد رەساھول مۇجەللى ھائىرىن ئاسىفەن
بىزدىل قەسىدەتى مەۋۋارىن ۋەھەنىنانا.
(تەجەللى - مۇجەللى بۇ قىبرىڭىزدىشىغا مۇشۇ ئالى قەسىدىسى
بىلەن ھەيرەتتە قالغان، قايغۇرغان ۋە يىغلىغان ھالدا تەزىيە -
مەرسىيە يازدى.)

شائىرنىڭ مۇتىئۇللا ئەلەم ئاخۇنۇمغا يازغان شېئىرلىرى

يارەۋزە تەلھوسنى ۋەلھوسنا ۋە يائەلەمەل —
ھۇدا ۋەنىساره ھەققىن ئەييە مىن سارى
(ئەي گۈزەل چىراي ۋە گۈزەل ئەخلاقنىڭ بېغى، ئەي
ھىدايەتنىڭ بايرىغى ۋە ئەي ھەقىقەتكە كامىل ياردەم بەرگۈچى.)

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

نەسەر تەنسي هيە. لاخىللون يۇسا ئىدونى
ۋەلا هۇزامي ۋەلا سەكبي بى ئىهزارى

(ماڭا ياردەم قىلىدىغان بىر دوست يوق، دۈشمەنلە رىمدىن مۇداپىئە قىلىش ئۈچۈن قورالىم ۋە ئىتىممۇ يوق هالدا ماڭا ياردەم بەردىڭ.)

ئەلا شەياتىينى ئىنسىن جۇھەلىن هوسۇد
ئۇمىين مەناكىيدە كەييادىينە ئەشرارى

(ئىنسان ئىچىدىن چىققان جاھىل، چىدىماس، دىلى كور، شۇم نەپەس، ھىلىگەر، يامان، شەيتانلارغا زەربە بېرىش ئۈچۈن ياردەم بەردىڭ.)

لەھاھۇمۇللاھو مائەغبا ۋەئەجەلەھۇم
مائىن يۇئەييىرۇھۇم تەشبىھۇ ئەئىيارى

(ئاللا تائالا ئۇلارغا لەنەت ئوقۇسۇن! ئۇلار ئەجەپمۇ گالۋاڭ، ئەجەپمۇ جاھىل، ئۇلارنى ئىشەككە ئوخشىتىش — ئۇلار ئۈچۈن ئانچە نومۇس ئەمەس.)

قەۋمۇن تۇقالۇ ئەلەلغەبرائى قەد ھەمەلەت
زوھورۇھۇم دەبەرەن مىن ھەملى ئەسفارى

(ئۇلارنىڭ يەرگە يۈك بولۇشتىن باشقا پايدىسى يوق. ئۇلارنىڭ ئۈچىلىرى كىتاپ تومىلىرىنى كوتىرىش بىلەن يېغىر بولۇپ كەتكەن.)

ئىزقامە زالدكە فىرئەۋنەن يۈھىيجۈھۇم
ئەلا ئىنادىي ۋە تەشنىئىي ۋە ئىنكارى
(ئۇلارنىڭ باشلىغى پىرئەۋىن سۈپەت بولغان ھالدا ئورنىدىن
تۇرۇپ، ئۇلارنى ماڭا قارشى تۇرۇشقا ۋە مېنى تىللاشقا، ئىنكار
قىلىشقا قوزغىدى.)

فەكانە كۈللۈ جەھۇلىن مىن جەھالەتىھى
ئەباجۇ فالىن بىسەنىيابىن ۋە ئەزفارى
(شۇنىڭ بىلەن ھەر بىر جاھىل ئەبلەھلەر — ئۆزىنىڭ
جاھالىتىدىن، مەگەن ۋە تىرناقلىرى بىلەن توكە قۇشى بولۇپ
ماڭا ئېتىلدى.)

ۋە رەئيەتىي ئەۋ قەئەتھۇم فىز زەجىيجى كەما
يەستەنبىھوبىنە بەقىيئىن مەنزەرۇسسارى
(مېنىڭ تەلەتىمنى كورمەك، بۇ جاھىللارنى بىئارامىلىققا
سالدى — مۇساپىر مېھمانىنىڭ تەلەتى ئىتنى ئاۋاتقاندەك.)

فەقەد ئەزەتنىي ئىلا سۈئىن جەھالە تۇھۇم
ۋەللاھۇ يەئلەمۇ ئىسىراردىي ۋە ئەسراردىي
(ئۇلارنىڭ جاھالىتى مېنى ئۇلارغا يامان قىلىپ كورسەتتى.
ئاللا مېنىڭ مەخپى ئىشلىرىمنى بىلىدۇ. يەنى، مەن ئەيىپتىن پاك.)

ھەتتا ۋە كىلتو ۋە كەللەت شەمىمە بارىقەتىي
ۋەددەمتو بىننەھەبى خەرخارۇن بىجەرجارى

www.uyghurkitap.com
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com

(ھەتتاكى مەن ئاجىز كەلدىم، بۇ جايدا تىلچىسى ئۆتمەس
بولۇپ قالدىم، ئاۋازلىق يىغلاش بىلەن ياشلىرىم سۇ ئاققاندەك ئاقتى.)

لاغەرۋە فەددۇررۇ سەخخۇسسەخرى يەھسۇمۇھو
ۋەلھەيزە بۇسسەلبۇ رەززاھۇ لىدەخدارى
(بۇنىڭدا ھېچ ئەجەپلىنىش يوق، گوھەرنى قورام تاش
ئېزىۋەتمىدۇ ئەمەسمۇ؟ تۆمۈر ئالتۇننى سۇندۇرمىدۇ ئەمەسمۇ؟)

فەسەھتو ھەل مىن كەرىيمىن مۇنجىدىن نەجىدىن
فەئەننە كۇننتە ئىلەر راھمانى ئەنسارىي
(شۇ ھالدا مەن «ماڭا ياخشىلىق قىلىپ ياردەم قىلىدىغان
بۇرادەر بارمۇ؟» دەپ پەريات قىلدىم. سەن دەرھال ئاللاننىڭ
رىزالىقىنى ئىزلەپ ماڭا نۇسرەت بەردىڭ.)

ئەقەمتە بىتتە ئىنەتىن نەجلائى مائىلە ھۇم،
ھەتتا ئىزا مالەئەن تەئىنىي ۋە ئىزراري
(ئۆتكۈر نەيزەڭ بىلەن ئۇلارنىڭ قىڭغىرىنى تۈزلىدىڭ، شۇ
ھالدا ئۇلار ماڭا تەنە ۋە زىيانكەشلىك قىلمىشتىن توختىدى)

فەئەسبە ھۇفى دۇجاخىز يىن بىزەۋ بەرىھىم
فەليەۋ مەيەۋمىي ئەلەيھىم يەۋمۇزى قارى
(ئاندىن ئۇلارنىڭ ھەممىسى رەسۋالىق زۇلمىتى ئىچىدە
مەغلۇپ بولدى. مېنىڭ كۈنۈم ئۇلارنىڭ ئۈستىدە زەپەر كۈنى بولدى.)

لەۋلا ھىماكە ئەنىن نەكبائى يە ئىسمۇنتىي
لەئەغرەقەت قارى فىيفىي لۇججى ئەختارى

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بىكى ئادرېسى

(ئەگەر سېنىڭ ھىمايەڭ مېنى بۇ قاتتىق بوراندىن ساقلى-
مىغان بولسا، مېنىڭ بارلىقىم خەتەر دېڭىزىنىڭ قايىنىمىدا غەرق
بولغان بولاتتى)

لەئەشكۇرەننەك تۇلەلئۇمرى مۇئتەمىرەن
ۋەلىيەشكۇرەننەكە ئەزمىي بەئدە ئىقبارىي
(ئەلۋەتتە، ساڭا ئۆمرۈم بويى تەشەككۇر ۋە مىننەتدارلىق
بىلدۈرىمەن. مەن قەۋرىدە قويۇلغاندىن كېيىن بولسا، ئۇستىخان-
لىرىممۇ ساڭا تەشەككۇر بىلدۈرسۇن.)

ۋەلەم ئەدۇن قەبلو فىي بەدۇن ۋەلا ھەزەرىن
ئىللا ۋەمەدھۇك تەزكارىي ۋە تەكرارىي
(مەن يېزىدا ياكى شەھەردە بولماي، سېنىڭ مەدھىيەڭ مې-
نىڭ داۋاملىق ئەسلەيدىغان ۋە تەكرالايدىغان نەرسەم بولۇپ كەلمەكتە).

ئەجەل فەئىسسىل مۇجەللى فىي ھەۋاكەۋەمىن
ئەقرانى زەھرىكە فىي سىررى ۋە ئىزھارى
(ئارى شۇنداق. چۈنكى، مەن سېنىڭ مۇھەببىتىڭدە بىرىن-
چىمەن. مەخپىي ھەم ئاشكارا ئەھۋاللارنىڭ ھەممىسىدە ساڭا
يار بولىدىغان ھەمتەڭ بۇرادىگىمەن)

ئەقەررەكەللاھۇ فىي دارىل ئۇلائى ھۇدەن
ۋەدارە زىكرۇكە فىيد دونياكە ئەشئارىي
(سېنى ئاللا كىشىلەرنى توغرا يولغا باشلاش بىلەن ئالى
مەرتىۋىلىك قىلسۇن، سېنىڭ ياخشى نامىڭ دۇنيادا مېنىڭ شېئىر-

ئەۋلاد گورزىپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە فوتولارنىڭ ئامبىرى

رىسىغا ئوخشاش دەۋر قىلسۇن.)

ماقەررە تىل ئەرزۇ مەقسەدىنلىل خەلىقىمتى ۋەل —
ئەفلاكۇ جائەت بىشەدۋارىن فەئەدۋارى
(يەر مەخلۇقلارنىڭ ماكانى بولۇپ تۇرغان ۋە پەلەكلەر دەۋرلەردىن دەۋرلەرنى كەلتۈرۈپ تۇرغان مۇددەتنىڭ ھەممىسىدە شۇنداق بولسۇن.)

× × ×

ئەلا ئىننە لەززاتىد دۇنيا لەزاۋائىلۇ
ۋە ئىن جالە دەھرەن بىلمە سەرراتى جائىلۇ.
(ئاگاھ بولغىنكى، دۇنيانىڭ خۇشلۇقلىرى كىشىگە ئەبەدى قۇۋۋاتلايدۇ، بەلكى يوقىلىپ تۇرىدۇ. بىر كىشى ئۇزۇن مۇددەت خۇشلۇق ئىچىدە ياشىسىمۇ، ھامان بىر كۈن يوقىلىش باردۇر.)

قۇسارى سەھابىل ئەيشى سائىقە تۇر رەدا
ۋە غايەتۇ جەدۋاھۇد دۇمۇ ئۇسەۋۋائىلۇ
(ھايات بۇلۇتىنىڭ ئەڭ ئاخىرقى چېكى — ئۇلۇمنىڭ كۆيدۈرگۈچى ئايىدۇر ۋە بۇ بۇلۇتنىڭ ئاقىۋەتتىكى يامغۇرى — كۆزلەردىن ياش ئاققۇزماقتۇر.)

فەلەۋ ئاشە مەرئۇن ئۇمرە شىيسىن ۋە ئادەمىن
ۋە نۇھىن ۋە لوقمانىن فەمەل خۇلدۇ ھاسىلۇ.
(ئەگەر بىر كىشى شىس ئەلەيھىسسالامدەك، ئادەم ئەلەيھىسسالامدەك، نوھ، لوقمان ئەلەيھىسسالاملاردەك مىڭ يىل ياشىسىمۇ، ئەبەدى ياشىشى مۇمكىن ئەمەس.

سەتەفنىل قورۇنۇل ئاخىروتە بىئەسىرىھىم
كەماقەد تەفانى هائولائىل ئاۋائىلۇ

(ئىلگىرىكى ئەسىرلەرنىڭ كىشىلىرى پانى بولۇپ يوقالغاندەك
كېيىنكى ئەسىرلەرنىڭ كىشىلىرىمۇ پانى بولۇپ يوقىلىدۇ.)

ئەبادە قورونەن قەبلىناۋە مۇلوكەهوم
فەئەينە مەبانىيھىم ۋە ئەينەل جاهافىلو

(بىزلەردىن ئىلگىرى ئۆتكەن نۇرغۇن كىشىلەرنى ۋە پادى-
شالارنى ئۆلۈم هالاك قىلغاندۇر، قېنى ئۇلارنىڭ ئىمارەتلىرى؟ قېنى
ئۇلارنىڭ ئەگەشكۈچىلىرى هەم لەشكەرلىرى؟)

ۋەئەينە ئۇلۇل ئىلمىل لەزىنە تەبەھھەرو
ۋە ئەينەل ئەتىببا ئۇششاهمول ئەفازىلۇ

(ئىلىمدە دەريا مەسەللىك بولغان ئالىملار قېنى؟ پەزىلەت-
لىك، نامدار هەكىم - دوختۇرلار قېنى؟)

رەئەۋ فىي مەراقىل ئىززى ۋەلمەجدى ۋەلئولا
ۋەئەززەهۇمۇل مەۋتۇل لەزى هوۋەنازىلۇ

(ئۇلار بولسا — ئىززەت - ئۇلۇغلۇق ۋە ئالى مەرتىۋى-
لەردە يۇقىرى پەللىگە ئۆرلىگەنلەر ئىدى. لېكىن، كېلىشى مۇئەييەن
بولغان ئۆلۈم غالىپ كېلىپ، ئۇلارنى دۇنيادىن ئېلىپ كەتتى.)

تەمائىمۇهۇم زائەت ۋەتەر يا تۇهۇم لەغا
ۋەئەرا ئوهۇم كەللەت مەئەن ۋەل مەقاۋىلۇ.

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

(ئۇلۇمنىڭ كېلىشى مۇئەييەنلەشكەندە، تۇمارلارمۇ بىكارچە
بولدى. ئۇلارنىڭ ئىجات قىلغان تەرياق نامىلىق ئالى دورىلىرى
ھەم كارغا كەلمىدى. ئەقىللىلەر، پىكىرلەر، گەپدان تىللارمۇ
ئاجىز كەلدى.)

لەقەد ئەزئەجەت: ھىلمەزىبجالى بەلا بىلۇن
كەما ئەزئەجەت شۇممەل جىبالى زەلازىلۇ.

(بۈگۈن ئەرلەرنىڭ سەۋىر - تاقىتىنى ئېغىر قايغۇ تەۋرىتى-
ۋەتتى — ئالى تاغلارنى يەر تەۋرەش مىدىرلىتىۋاتقاندەك.)

قۇلۇبەن فەرەت فەرىيەل ئەدىيەى مۇسىيبە تۇن
ۋە ئەدمەت كەماتۇد مىل جۇسۇمەل مەناسىلۇ.

(بۈگۈن بىر كاتتا مۇسىبەت يۈرەكلەرنى پارە قىلدى —
خىرومنى تىغ پارىلىغاندەك. ئۇ مۇسىبەت يۈرەكلەرنى قانلىق جا-
راھەت قىلدى — بەدەنلەرنى قېلىچ جاراھەت قىلغاندەك.)

ۋەيەممەمەتىل ئەھزانۇ ئەفئىدەتەن كەما
تەتىللو ئەلا سىربەل ھەمامى ئەجادىلو

(غەم - قايغۇلار يۈرەكلەرگە ئېتىلىپ ھۇجۇم قىلدى —
كەپتەرلەرنىڭ توپىغا قارچۇغا ھۇجۇم قىلغاندەك.)

ئەلەم تەرە ئەننەددەھرە ئەسبەھە مۇزلىمەن
لىفەقدى سىراجىن ئەزھەرەتھول فەزائىلو

(قارىماسەن! بۈگۈن زامان قاراڭغۇلۇققا ئايىلاندى —

ئۇيغۇر كىتاب تورى بېكىتى
www.uyghurkitap.com

ئىلىم - مەرىپەت نۇرى بىلەن يورىغان بىر ئۇلۇغ چىراغ
ھاسىلىغى ئۈچۈن.)

سىراجۇن بىنۇرىللاھى كەششەمسى ۋاقدۇن
فىدا ھۇددورارى ۋەل بۇدۇرۇلكە ۋاملۇ
(بۇ چىراق بولسا قۇياشقا ئوخشاش ئاللانىڭ نۇرى بىلەن
يورۇغان بىر ئالى چىراقتۇركى، ئۇنىڭغا نۇرلۇق يۇلتۇزلار ۋە
تولۇن ئايمۇ پەدا بولغۇچىدۇر.)

قەزا ۋە مەزا سەيفۇششەرئىەتى ئەرشەدول
قۇزاتى مۇتىۋللاھى ۋەننەجەو ئافلو
(بۇگۈن دۇنيادىن ئۆتتى — دىن شەرىئەتىنىڭ قىلىچى،
بارلىق قازىلارنىڭ توغرىراغى — مۇتىئۇللا ئەلەم ئاخۇنۇم —
سەھەر ۋاقتى يۇلتۇزلار ئولتۇرغان پەيتتە).

لەقەرماله روكنول فەزلى ۋەنقەززە بەغتەتەن
فەۋا ئەسافە ئىننەل مەنايا غەۋا ئىلۇ.
(بۇ زاتنىڭ ۋاپاتى بىلەن ئىلىم - پەزىلەتىنىڭ تۈۋرۈكى
سىڭايان بولدى، بەلكى ئۈشتۈمتۇت يىقىلدى. قاتتىق قايغۇ -
ھەسرەتلىنىمىزكى، ئۇلۇم ئۈشتۈمتۇت ھالاك قىلغۇچىدۇر.)

غەۋادي فۇيۇزىل ئىلمى مۇزغابە زىللۇھۇ
قەدئىنتە جەمەت ۋەسسادىياتول ھەۋاتىلۇ.
(بۇ زاتنىڭ سايىسى دۇنيادىن غايىپ بولغاندىن باشلاپ،

ئەۋلاد كۈرۈپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

ئەتە ۋە ئاخشامدا ئىلىم – مەرىپەت يامغۇرلىرىنى توكىدىغان بۇ-
لۇتلارمۇ تارقاپ كەتتى.)

فەلىللاھى ھىبرون تاھىروسسەۋبى قودۋەتۇن
تەلىيقول موھەييا ئەممەتھۇللا جەلا ئىلۇ.

(ئەخلاق كىيىمى پاك، ھەممە خەلققە پېشۋا بولغان
ئۇچۇق چىراي، ئۇلۇغ پەزىلەتلەرنى ئۆزىگە سەللە ۋە تاج قىلغان
ئالىمغا ئاللادىن رەھمەت تىلەيمىز.)

مۇمامۇن كەمالۇل ئىلمى كانە لىباسەھۇ،
ۋەقەد تەررەزەتمە بىلاجەمالىش شەمائىلۇ.

(ئۇ، ئىلىمنىڭ كامالىتى ئۇنىڭغا كىيىم بولغان ۋە بۇ كى-
يىمنى ئۇنىڭ گۈزەل ئەخلاقلىرى تېخىمۇ زىننەتلىگەن، ھەممە
كىشى ئۇنىڭ زىيارىتىنى ئارزۇ قىلىدىغان بىر ئۇلۇغ ئالىم ئىدى.)

لەقەد ئەيىيەت ئەخلامۇنا بىغاتىھى
كەما ئەجەزەت ئەن ئەقدىھىننەل ئەنامىلۇ.

(ئۇنىڭ ياخشى سۈپەتلىرىنى تولۇق يېزىشقا قەلەملىرىمىز،
ھېساپلاپ چىقىشقا بارماقلىرىمىز ئاجىزلىق قىلىدۇ.)

ئەلا ئىغنە جوللەل ئىلمى ۋەلئەدىلى ۋەتتۇقا
مەئەن مەئەھو بۇنزوستەرا ھوۋۋەراھىلۇ.

(ئاگاھ بولۇڭىزكى، ئىلىم، ئادالەت، تەقۋا دىگەن پەزىلەت-
لەرنىڭ ئەڭ چوڭ قىسمى بۇ زات دۇنيادىن كېتىشى بىلەن
بىرگە كەتتى.)

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بىرىنچى تور بېكىتى

لەقەد جەللە ھازەررۇزت ئىندە ئۇلىل ھەجا

يەجىللۇ ئەلەيىل ئەجرو ۋەللاھو كافىلو

(بۇ مۇسىبەت بارلىق ئەقىل ئىگىلىرى ئۈچۈن بەكمۇ چوڭ مۇسىبەتتۇر. بۇ مۇسىبەتكە قارىتا جانابى ئاللانىڭ بېرىدىغان ئەجرىمۇ كاتتا بولغاي، بۇنىڭغا ئاللا كېپىلدۇر.)

ۋەمائەن قەزا ئىللاھى لىلخەلقى مەھرەبۇن

ئىزاجائە بەل كۇللۇن ئىلەللاھى ئائىلۇ.

(ئاللا بۇيرۇغان ئۆلۈمدىن ھېچبىر مەخلۇقنىڭ قېچىپ قۇتۇلۇشى مۇمكىن ئەمەس، بەلكى ھەممە كىشى ئۆلۈپ ئاللا تائالا تەرىپىگە قايتىدۇ.)

كەفا شەرەفەن فىي لەيلە تىل قەدرى مەۋتۇھۇ

فەئەكرم تىمەۋتىن لىلھاياتى يۇ ئادىلۇ.

(بۇ زاتنىڭ ئۆلۈمى رامىزان ئېيىدا ھەم «شەبى قەدرى» كېچىسىدە بولغان. ئۇ، ئۇنىڭ شەرىپى ئۈچۈن كۇپايىدۇر. مۇنداق شەرەپلىك ئۆلۈم — ھاياتقا تەڭ كېلىدىغان ئۆلۈمدۇر.)

ئەلەيھىسالامۇللاھى ماناسەمەت سەبەن

ۋەرىزۋەنۇھۇ ۋەلمەكرۇماتول فەۋازىلۇ.

(دۇنيادا باھار شامىلى خۇشپۇراق چېچىپ تۇرغان پەيتلەرنىڭ ھەممىسىدە ئۇنىڭ روھىغا ئاللانىڭ سالامى، رازىلىقى، نىمەت، رەخمەتلىرى يېتىپ تۇرسۇن!)

ئەۋلاد كۈزنىكى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

ۋەيۇرجا مىنەلارئىل كەرىمى لىمىسلىھى
نەئىمۇن ۋەفى جەنناتى ئەدنىن مەنازىلۇ.

(كەرەملىك ئاللادىن مۇنداق ئۇلۇغ زاتلارغا چوڭ نىمەت ۋە جەننەتتە ئالى مەنزىللەر بېرىشىنى ئۈمىت قىلىمىز.)

ۋەئىس تەبىغ تەئرىخەن لىئامى ۋەفاتىھى
فەيا ھەببەزا بەيتۇن ئەلا زاكە شامىلۇ.

(ئەگەر سىز بۇ زاتىنىڭ ۋاپات تارىخىنى بىلىشىنى خالىسا-ڭىز، توۋەندىكى بىر بېيىت بۇ تارىخنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن بەكمۇ ياخشى كەلتۈرۈلدى، شۇندىن تاپقايسىز.)

سەقا تۇربەھۇ مىن رەئپەتىللاھى مۇزنۇھا
ۋەئەدرەكەھو مىن لوتفى زىننەتەۋلى نائىلۇ

(بۇ زاتنىڭ تۇپرىغىنى ئاللانىڭ مېھرىۋانلىقى بۇلۇتى داۋام-لىق سۇغىرىپ تۇرسۇن ۋە ئۇنىڭ روھىغا داۋاملىق ئېھسانلىق ئاللانىڭ نېمەتلىرى يېتىپ تۇرسۇن.)

ۋەكۇللۇن مىنەششەتەرەينى تىلىسمو ئىرخەتىن
ۋە سىھرۇل مۇخەللى قەسسەرەت ئەنھو بابىلۇ.

(يۇقۇرىدىكى بېيىتنىڭ ھەر بىر مىسراسى — تارىخنىڭ ھىرلىق تىلىسماتىدۇر، تەجەللىسىنىڭ سېھىر مەسەللىك ھۆنەرلىرىگە ئوخشاش ھۆنەرلەرنى كەلتۈرۈشتىن — بابول نامىلىق جاينىڭ سېھىرگەرلىرىمۇ ئاجىزلىق قىلىدۇ.)

شائىرنىڭ ئابدۇقادىر داموللامغا يازغان مەدھىيە - قەسىدىلىرى

ئۇھدى ئەلا ئەيدىننە سىمىل ئاتىرى
ئەزكەششالامى مەئەددۇئائىل ۋافىرى
(خۇشپۇراق، يېقىملىق شامال ئارقىلىق نۇرلۇق سالامىنى
كامىل دۇئا بىلەن قوشۇپ سوۋغا قىلىپ ئېۋەتمەن.)

فىكوللى ئىسباھىي ۋە ئىمسائىي ئىلەل
خىللىل ۋە فىبيىل هوررى ئەبدىل قادىرى
(هەركۈنى ئەتىگەن - ئاخشامدا ۋاپادار، ئازات، سىرداش
دوستۇم ئابدۇقادىرغا!)

مەن زىكرۇهۇ فىي مىقۋەلي ۋە ۋىدادۇهۇ
في خاتىرىي ۋەخەيالۇهۇ فىي نازىرىي
(ئۇ بولسا — تىلىمدىن گەپ سوزى، خاتىرىمدىن دوستلىقى-
كوزۇمدىن خىيالى يىراق بولمايدىغان ئەڭ يېقىن بۇرادىرىمدۇر.)

بەشەرۇن ئەراهۇررۇهە ئىللا ئىننەهۇ
جەبەلۇن ۋەلاكىن بەهرۇ فەزلىن زاخرى
(ئۇنىڭ سۈرىتى ئىنسان بولغىنى بىلەن، ئۇ، نازۇكلۇقتا
روھقا، ئىرادىسىنىڭ مۇستەهكەملىگىدە تاققا، ئىلمىنىڭ مولىقىدا
دېڭىزغا ئوخشايدۇ.)

ئەۋلاد گورىزىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com

ئەلىئىلمۇ ۋەتتەقۋا ھەلغانە فىسسىھى

لىللاھى زۇ ھەيلىن ۋە سەۋبىن فاخىرى

(ئىلىم بىلەن تەقۋا — ئۇنىڭ ئايرىلماس دوستى، ئۇنىڭ
بۇ ئىككى زىننەتلىك كىيىم كىيىشى - ئاللانىڭ رىزالىغى ئۈچۈنلا...)

مىن ئەجلى زاكەل بەھرى شەۋقىيە مائىجۇن

ۋەلئەيىق ئەبرا كەسسە ھابىل ھامىرى

(ئىلمىنىڭ دەرياسى بولغان مۇشۇ ئاغىنەمگە ئىشتىياقىم
داۋاملىق ئۇوكەشلەپ تۇرماقتا. ئۇنىڭ جۇدالىغىدىن كۆزۈم يام-
غۇرلۇق بۇلۇتقا ئوخشاش ياش توكمەكتە.)

شائىرنىڭ مەخمۇد ئاخۇن داموللامغا يازغان شېئىرلىرى

(خوش نەپەس، ئەقلى چىراقتەك نۇرلۇق قېرىندىشىم داموللا
مەخمۇد شېئىرىمگە ئېۋەتىلگەن قىتئە:

تەھىييا تۇن گەرائىمو خالىسا تۇن

ئەھەببۇ مىنەررە ھىيىقى ئەللەتتىبائى

(خالىس يۈرەكتىن چىقىرىلغان ئىسىل مەدھىيە، سالاملار —
تەبىئەتلەرگە لەززەتلىك شاراپتىنمۇ يېقىملىقراقتۇر.)

ۋەئەشھامىن ئەساجىغىل قۇمارى

ۋەدەننائىل مەسانى قىسسەمائى

(ئۇنداق مەدھىيە، سالاملار قۇلاققا - خۇش ئاۋاز دىمىدا-

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

لارنىڭ سايراشلىرى ۋە دۇتار – تەمبۇرنىڭ خوش سادالىرىدىن يېقىملىقتۇر.)

ۋە ئەبەجۇ مىن زۇھۇرىن زاھىراتىن
ۋە ئەددە ئۇمىن ئىبارا تىررىقائى

(چىرايلىق ئېچىلغان چېچەكلەردىنمۇ چىرايلىق، مەھبۇبىتىن كەلگەن خەتلەرنىڭ ئىبارىلىرىدىنمۇ يېقىملىقتۇر.)

مىنەل مۇتەشەۋۋىقىد دائىل مۇجەللى
ئىلا ھەبىبىن لىئەھدىل ھوببى رائى

(مۇھەببەت ۋەدىسىگە تولۇق ۋاپا قىلغۇچى دوستۇمغا — ئىشتىياقلىق دۇئا قىلغۇچى مەن تەجەللى – مۇجەللىدىن شۇنداق يېقىملىق گۈزەل سالام يەتسۇن!)

بەھىيجىل ۋەجىيھى مەھمود سىسەجايا
زەنىينىت تەبىئى يۇدنا بىششۇ ئائى

(ئۇ بولسا — گۈزەل يۈزلۈك، ئەخلاقلىرى ماختاشقا ئەرزىيدىغان، ئەقلى ئۆتكۈر، شۇ ئائى دىگەن تەخەللۇسلۇق جۇرادىرىمىدۇر.)

فەتەن تەلەبەل ئۇلۇمە بىكرللى سەئيىن
قەنالەل فەزلە مەھمۇدەل مەسائى

(ئۇ، ئۆتكۈر سەيى — ئىجتىھات، ئىتولۇق تىرىشچانلىق بىلەن، ئىلىم تەلەپ قىلىپ، قىلغان سەيلىرى ماختالغان ھالدا ئالى پەزىلەتكە ئېرىشكەندۇر.)

ئەۋلاد گورۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، ئەدەبىي ئەسەر ۋە قولليانمىلار ئامبىرى

لەقەد ئەسەرەت مەھەببە تۇمۇ نۇئادىي

فەئە جەرەت فىي مەھاسىنىھى يەرائى

(ئۇنىڭ مۇھەببىتى يۈرىكىمنى ئەسىر قىلىپ باغلىۋالغاندۇر. شۇ مۇھەببەت — قەلىمىمنى ئۇنىڭ گۈزەل سۈپەتلىرىنى يېزىشقا ھەرىكەتلەندۈرگەندۇر.)

ھەبا ھۇللاھۇ مەكرۇ مەتەن ۋە ئەيشەن

رەغىدەن مادە ئاررەھمانە دائى

(راخمان تائالادىن تىلەك قىلغۇچىلەر تىلەك قىلىپ تۇرغان ۋاقىتلارنىڭ ھەممىسىدە — ئاللاتائالادىن ئۇنىڭغا ئۇلۇغلۇق ۋە پاراۋان تۇرمۇش تىلەيمەن.)

شائىرنىڭ ئابدۇرەشىت قازى ئاخۇنۇمغا يازغان شېئىرلىرى

بەزرەتى قازىل قۇزاتى مۇھتەرەم ئەبدىررەشىد

ئانكى ئەز رۇشدەش ئەساسى مەئىدلەت بەر پاستى

(قازىلارنىڭ ياخشىراغى — مۇھتەرەم ئابدۇرەشىت — شۇنداق زاتتۇركى، ئۇنىڭ توغرا ئىش ئېلىپ بېرىش سەۋۋىدىن ئادالەتنىڭ ئاساسى مۇستەھكەم تۇرغۇزۇلغاندۇر.)

رايى ئۇ مەق بۇۋەد چۈن جورمى خورشىدۇ زىيا

ھۆكمى ئۇ بائەدلى ھەمچۇن ۋامىقۇ ئەزراستى

(ئۇنىڭ پىكرى — قۇياشنىڭ جىسمىغا ئوخشاش. ئۇ ھەقىقەتەن قۇياشنىڭ نۇرىدۇر. ئۇنىڭ چىقارغان ھۆكۈملىرى

بىلەن ئادالەتنىڭ تىجىتى «ۋاموۋق بىلەن ھوزرا» ناملىق
مەشۇقا ئوخشاشتۇر.)

چەشمە سارى مەكروماتى ۋەرەۋزەئى ئەخلاقى ئۇمت
گەر بەكىيتى سەلسەبىلۇ ھەببە تۇل ھاھ ۋاستى
(ئەگەر يەر شارىدا «سەلمە بىل» ناملىق جەننەت شارابى
تېپىلسا ئىدى، ئۇ ھامان ئۇنىڭ ئېھسانلىرىنىڭ بۇلغى بولاتتى.
ئەگەر جەننەت پەردە بولىدىغان بولسا. ئۇ ھامان ئۇنىڭ گۈزەل
ئەخلاقلىرىنىڭ بېغى بولاتتى.)

ئېيكى زاتەت كەئبە ئۇ ئىسلامۇرۇكنى مىللەتەست
ئېيكى رويەت مۇقبىلانرا قىبلە ئۇ مەرجاستى
(ئەي، سېنىڭ ۋۇجۇدۇڭ ئىسلامنىڭ كەئبەسىدەك، مىللەت-
نىڭ تۈۋرۈكىدەك بولغان، سېنىڭ يۈزۈڭ بەختلىك كىشىلەر
ئۈچۈن قىبلە مەسەللىك ئۇمت قىلىنىدىغان جاي بولغان دوستۇم!)

دىل تەجەللى رابەتوۋوسدقۇ ئەزنۇرى سەفا
ھەست مۇسائى كىش ئەزمەھرىت يەدى بەيزاستى.
(ساپا بولغان ساداقەت ۋە ساپ دىللىكتە مۇسا ئەلەيھى-
سالامغا ئوخشاشىرتۇمەن. سېنىڭ ماڭا بولغان مېھرىڭ مەن
ئۈچۈن نۇرلۇق قولدۇر.)

* * *

قازىل قۇزاتى ئىمادول ھەققى ئۇمدە تونا
ئەبدۇررە شىدىل ھودا مەۋلەل جەماھىرى

(فازىللارنىڭ ياخشىراغى، ھەقىقەتنىڭ تۆۋرىسىگى، بىزنىڭ ئىشەنچىلىك يۆلەنچۈكىمىز ئابدۇرەشىت — توغرا يولغا باشلىغۇچى، كۆيۈنچىلىكنىڭ ھۆرمەتلىك خوجىسى.)

مەن فى سەباھى مۇھەييا ھوسە بىيەى تۇرا
شەرقۇل مەسەررەتى مىن بەر قىل ئەسادىرى

(ئۇنىڭ تاڭغا ئوخشايدىغان نۇرلۇق چىرايىدا — پېشانىسىنىڭ جىرىنلىرىدىن ئۇچقۇق چىرايلىقنىڭ نۇرى يالتىراپ تۇرىدۇ.)

ھىبرول ئەنازىل مەرزىييول خىسالى لەھو
ھىلمون يەزىيدۇ ئەلا رىزۋا ۋە ھىبرىي

(ئۇ بولسا — پەزىلەتلىك ئالىم، ئەخلاقلىرىدىن ھەممە كىشى رازى. ئۇنىڭدا «رىزۋا ۋە ھىبرى» ناملىق تاغلاردىنمۇ چوڭ ئېغىر - بېسىقلىق بار.)

رەئىسۇل كىرامى يەدۇل ئىسلامى ئەيۇ ھۇددىن
ئىززول ئەرايىننى قەددامۇننە ھادىرى

(ئۇ، ئۇلۇغلارنىڭ باشلىغى، ئىسلامنىڭ قولى، ھىدايەتنىڭ ۇلغى، مەشھۇر كىشىلەرنىڭ ئىززەت ئابرويى، ئالىملار-نىڭ پېشۋاسى.)

مۇھسال فەزا ئىل لا يۇھسى فەۋا زىلەھۇ
ئىبباھو فۇسەمىن لا ۋەلا تەھرىيرۇ نىھرىرى

(ئۇنىڭ پەزىلەتلىرى ساندىن يۇقۇرى، ئۇنىڭ ئېھسانلىرىنى ھېچبىر پاساھەتلىك يازغۇچى بايان قىلىپ ۋەيا ھېچبىر ئالىم تەھرىرلەپ ساناپ بېرەلمەيدۇ.)

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

شەرەفتە بەيتەل مۇچەللى يىاقۇدۇمى ۋەقەد
نەۋۋەر تەھىر بىتەچەللىل مەنزەرىنەۋرى
(سەن قەدەم تەشرىپ قىلىش بىلەن مۇچەللىنىڭ ئۆيىنى شەرەپكە ئىگە قىلغان ئىدىڭ، نۇرلۇق مەنزىرەڭ بىلەن ئۇنىڭ ئائىلىسىگە نۇر بېغىشلىغان ئىدىڭ.)

ئەتھەفتەھۇ بىشۇمۇئىن كەننو جۇمى بىھا
قەد زىدتە مەنزىلەھۇ نۇرەن ئەلا نۇرى.
(ئەمدى تەچەللىنىڭ ئۆيىگە يۇلتۇزدەك شام - چىراقلارنى سوۋغا دەپ تەقدىم قىلدىڭ. بۇنىڭ بىلەن تەچەللىنىڭ ئائىلىسىگە نۇر ئۈستىگە نۇر قوشتۇڭ.)

لازىلتە نەجمەل ھۇدا تەجلۇل غىيا ھىبەما
دامەت شۇمۇ ئۇد دۇرادى زاتە تەنۋىرى
(سەن داۋاملىق ھىدايەتنىڭ قاراڭغۇلۇقنى يورۇتىدىغان يۇلتۇزى بولغايسەن — نۇرلۇق يۇلتۇزلارنىڭ چىراقلىرى ئالەمنى يورۇتۇپ تۇرغان مۇددەتلەرنىڭ ھەممىسىدە ...)

شائىرنىڭ مەۋلانا مۇھەممەت يولداشقا يازغان قەسىدىسى

قىشتا ساقى باھار كۈرگۈم بار،
مەي گۈلگۈندىن ئاچىلۇر بۇ باھار.
(ئەي ساقى، قىش پەسلىدە باھار كورۇشنى ئارزۇ قىلىمەن. مەن ئىزلىگەن بۇ باھار — قىزىلگۈلگە ئوخشايدىغان قىزىل شارابتىن تېپىلىدۇ.)

ئەۋلاد گۈزۈپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com

سەن فەراموز بولكە باشىمغە
گورز بەرزۇ مسال توشتى خۇمار.
(سەن فەراموز بولغىنىكى، بېشىمغا بەرزۇ ئاتلىق قەھرىساد
نىڭ چومىغىدەك كۈچلۈك خۇمار چۈشمەكتە.)

تۇت سەبوھى ماڭا كىم ئەۋۋەلى شام،
سۇبھەي ئېرور بەرق ئۇرۇپ تەبەسسۇمى يار.
(سەن ماڭا شۇنداق نۇرلۇق شاراپنى تۇتقىنىكى، ئۇنىڭدىن
يارنىڭ تەبەسسۇمى چاقنىغاچ، غەم - قايغۇنىڭ شام زۇلمىتى
شاتلىقنىڭ تېڭىغا ئايلىنىدۇ.)

بادەنىڭ قەدرو ھۆرمىتى ئەفزۇن،
ھەم مېنىڭ زەۋقو رىغبەتىم بىسيار.
(شاراپنىڭ ھۆرمىتى بەكمۇ زىيادە ھەم ئۇنىڭغا مېنىڭ
زەۋقى - ئىشتىياقىمۇ كوپ.)

تامماسۇن يەرگە قەترەئى سەھبا
يانە بولسۇن پىيالە ھەم سەر شار.
(يەرگە شاراپنىڭ بىر تامچىسىمۇ تاممىسۇن، ھەم پىيالىسى
پىقىش بولسۇن.)

بادە گۈل بۇي بولۇپ سەنەم گۈل رۇي
يازۇ - قىشىدۇر ھەمىشە ماڭا باھار.
(شاراپنىڭ بويى قىزىلگۈلدەك خۇشبۇي بولسۇن؛ نازىنىن

يار قىزىلگۈلدەك قىزىل يۈز بولسۇن، بۇنداغ بولساندا
بىلەن ياز ھەم ئۇچۇن داۋاملىق باھاردەك گۈزەل بولۇپ كېتىدۇ.)

بوم ئاۋازىدۇر رىيائى زىكىر
دىلنى چۇل قىلغۇسى ئۇل ئاخىر كار.
(كىشى كورسۇن دېگەن نىيەت بىلەن قىلىنغان زىكىر -
تەسبىھلەر - ئاقىۋەت دىلنى خاراپلاشتۇرىدۇ.)

دەير ئىچىدە نەۋا چىكار ئۇششاق
خوش ھۇمايۇن نىجوككە مۇسقار
(ئاشىقلار مەيخانىدا خۇشلۇق بىلەن ناۋا - سازنى
چالىدۇ — مۇسقار ناملىق سازچى قۇشتەك.)

ھەر ئىككىسى ھارام غەفلەت ئىلە
نەغمە چەنگ ۋەسەيھەئى ئەز كار
(چاڭنىڭ ساز ئاۋازى ۋە خۇدانىڭ زىكرىنىڭ ئاۋازى
دىلنىڭ غاپىللىغى بىلەن بولسا، بۇنىڭ ھەر ئىككىسى ھارامدۇر.)

سەيد ئۇچۇن سۇبھە دام قۇرماقتىن
پەرىز ئېرۇر توبە ۋاجىب ئىستىغپار.
(كىشىلەرنىڭ ئىخلاس - مۇھەببىتىنى قولغا كەلتۈرۈش
ئۈچۈن تەسۋىنىڭ قىسمىغىنى قۇرماقتىن — توۋە ئىستىغپار
قىلىش پەرىز بولغان ئىشلاردىندۇر.)

دەر يامان ئىشىق بازلىقنى فەقىيە
ياخشىمۇ كىبرو نەخۋە توپىندار.

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com

(ئىشقۋازلىقنى ئالىملار يامان، دەيدۇ. ئۇنداق بولسا، كىبىر قىلىش، مەغرۇرلىنىش ياخشىمۇ؟)

مەيى گۈل رەڭ تەمى بولسە ئاچچىغ

جىققە غەيبەت ئولدىمۇ خوش خار.

(قىزىلگۈل رەڭلىك شاراپ تەمسىز بولسا، غەيۋەت قىلىش بىلەن كىشىلەرنىڭ كۆڭلىنى يېيىش تاتلىقمۇ؟)

تەگرىنىڭ رەھمىتى مودۇر مەخسوس،

كەرەمىغە راۋامدۇر ئىنكار.

(ئاللانىڭ رەھمىتى بىر خىل كىشىلەرگىلا خاسمۇ؟ ئاللانىڭ كەڭچىلىكىنى ئىنكار قىلىش توغرىمۇ؟)

بارچە سىراپ ئۇلۇر ياغىن ياغسا،

گۈلۇ رەيھان قاتارىدا خەسۇ خار

(يېغىن ياققاندا گۈل - رەيھانلار قاتارىدا بارلىق تىكەن - ئوتلارمۇ سىراپ بولغاندەك، ئاللانىڭ رەھمىتىدىن ياخشى - يامان ھەممىسىنىڭ نەسىۋە ئېلىش ئۈمىدى بار.)

... ...

... ...

... ...

مەندە يوق دام سۆبھەۋۇ دەفتەر

مەندە يوق رەڭگى خىرقەۋو دەستار.

(مەندە كىشىلەرنى ئالدايدىغان تەسۋى، دەپتەرلەرمۇ يوق؛

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بىرگە ئادرېسى

جەندە ئۆزەمگە ياڭاندىن رەڭ بېرىدىغان تون، سەالم...

ئەھلى دەئۋا چالىپ نەققارەلىرىن
مەنى خامۇش ئىلە قىلۇر مىنقار.
(قۇرۇق ئىلىم دەۋاسىنى قىلىدىغان ئالىدامچىلار - يۇۋاش،
خامۇش ئەجەلدىگە جەڭ ئېلان قىلىش ناغرىلىرىنى چالماقتا.)

رىندى ئازادە مەن سوزۇم مەيى ناب
غەرەز ئالودە ۋە ئىزدىن بىزار.
(بارلىق پەسكەش غەرەزلەردىن ئازاتمەن. سوزلىرىم مەيدەك
ئەسىرلىكتۇر. غەرەزلىك ۋەز - نەسىھەتلەردىن بىزار مەن.)

... ...

ئى ئەجەللى، سەن ئۇرما تەنە ماڭا
كىم بولۇپمەن سەلاھ ئەھلىدە خار.
(ئەي ئەجەللى، سەن ئەھلى سالاھ دەپ ئاتالغان نامدارلار
ئارىسىدا خار كورۇلگەنلىگىمنىڭ ئۈچۈن ئۆزەڭگە تەنە - مالامەت قىلما!)

خار كورسە سالاھ ئەھلى نەغەم
كىم خارابات ئىچىندە قەدرىم بار.
(ئەھلى سالاھلار مېنى خار كورسە ھېچ غەمىم يوق، چۈنكى
خاراباتلار ئىچىدە مېنىڭ قەدرى - قىممىتىم بار.)

... ...

ھەزرەتى مەۋلەۋى مەھەببەتىدۇر،
مەنى مەست ئەتكەن ئول مەي خوش بار ھۇشيار.

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

(مېنى مەس قىلغان ئۇشبۇ خوشلۇق كەلتۈرگۈچى شاراپ —
بۇرادىرىم ئۇلۇغ ئالىمنىڭ مۇھەببىتىدىن ئىبارەتتۇر.)

ئول ئەبولپەيز مەۋلەۋى يولداش،
ئەسمەئى مەنتىقى فۇزەيل ئەتۋار.
(ئۇ شۇل ئالىمنىڭ ئىسمى — ئەبول فەيزى مەۋلەۋىدۇر. ئۇ، سۆزىنىڭ پاساھەتلىكلىگىدە ئەسمەئى ① ناملىق تارىخشۇناس يازغۇچىغا ئوخشايدۇ. ياخشى ئەخلاقتا فۇزەيل ② ناملىق گۈزەل ئەخلاقلىق ئالىمغا ئوخشايدۇ.)

ئىلىم كوھى ئېرۇر ۋەلى راسىخ
جود بەھرى دۇرۇر ۋەلى زەخخار.
(ئۇ، ئىلىم مەرىپەتتە مۇستەھكەم تاغقا ئوخشايدۇ، سېخىلىقتا تولغان دېڭىزدەكتۇر.)

فەھىم ئالدىدا يوق ھەكىمگە سوز
تۈيغۇن ئالدىدا دۇر ھەقىرۇ ھەقار.
(ئەقىلىنىڭ ئۆتكۈرلىگىدە، تۈيغۇنلۇقتا ھېچ بىر ھېكىم ئۇنىڭ ئالدىدا سۆزلىيەلمەيدۇ، بەلكى ھەقىرانە ھالدا تۇرىدۇ.)

بولسا بۇ كۈندە گەر غەزالى ئاڭا
ئەرسالان دەپ قىلۇر ئىدى ئىقرار.

① ئەسمەئى — ئەرەبلەر ئىچىدە ئۆتكەن، پاساھەتتە زەربۇل مەسەللىك بىر تارىخشۇناس يازغۇچى.

② فۇزەيل — گۈزەل ئەخلاقتا زەربۇل مەسەللىك بىر ئۇلۇغ ئالىم.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

(ئەگەر بۇ كۈندە ئىمام غەززالى ① ناملىق ئالىم ھايات بولسا ئىدى، ئىلىم مەيدانىدا بۇنىڭ باتۇر يولۋاسلىقىنى ئېتىراپ قىلغان بولاتتى.)

كىلكى نەخلى كەلىم ئىرورگە توشەر
كورسە ئانى زەمەخشەرى غەشرار.

(ئۇنىڭ قەلىمى مۇسا پەيغەمبەرنىڭ ھاسىسىدەك مۆجىزە ئىجات قىلغۇچى قەلەمدۇر. ئۇنى ئەگەر زەمەخشەرى ② دېگەن ئالىم كۆرسە ئىدى، ئۇنىڭ قەلبىگە ئىشتىياق يالقۇنى چۈشەر ئىدى.)

خىزىرو مۇسا كەبى موسەللام ئاڭا
ئىلمۇ ئىرفان جاھانى ئىچرە سىمار.

(ئىلىم — مەرىپەت دۇنياسىدا ھەرقانداق ھەقىقەتنى كەشپ قىلىشتا ئاڭا بارلىق ئالىملار تەسلىم بولىدۇ—خىزىر پەيغەمبەر-مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ موجىزلىرىگە تەسلىم بولغاندەك.)

مىدھەتى نەغمەسىن ئادا تاپماس،
سوز بولۇپ مەسنەۋى قەلەم مىزمار.

(مەسنەۋى دېگەن چوڭ كىتاپتەك توملارغا ئۇنىڭ ھەققىدىكى مەدھىيىلەرنى يېزىپ، بۇ مەدھىيىلەر سازىنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىتىش

---

① ئىمام غەززالى — ھىجرىيىنىڭ 4 - ئەسىرلىرىدە ئۆتكەن ئۇلۇغ پەيلاسوپ، ئىسلام ئالىمى.

② زەمەخشەرى — ھىجرىيىنىڭ 5 - ئەسىردە ئۆتكەن بۈيۈك دەرىجىلىك ئەدىبىيات ئالىمى.

ئەۋلاد گۇزىپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com

قەلەملىرىمنى چالغۇ نەي قىلىپ ھەرقانچە چالسامۇ، ئۇنىڭ
بايان قىلىپ بولۇش مۇمكىن ئەمەس.)

يانىپ ئاخىر دۇئا تارا نەسىغە،
يوتكەدىم پەردە يورگەدىم تۇمار.

(شۇنىڭ ئۈچۈن مەدھىيە سازىنى توختىتىپ، چالغۇسىنى ئۇنىڭ ھەققىدە دۇئا قىلىش پەدىسىگە يوتكىدىم، تۇگمەس مەدھىيە تۇمارىنى قاتلىدىم.)

دامە نەجمول ھودا ۋەشەمسۇ ئۇللى،
مەنسەرەت زۇلمەتۇن بىزەۋئى ناھار.

(ئۇنىڭ يۇلتۇزغا ئوخشايدىغان ھىدايەت نۇرى ۋە قۇياشقا ئوخشايدىغان ئالى مەرتىۋىسى داۋام قىلغاي! تاڭنىڭ ئېتىشى بىلەن تۈننىڭ قاراڭغۇلىقى كوتىرىلىدىغان مۇددەتلەرنىڭ ھەممىسىدە ئاللاھىم شۇنداق بولغاي!)

شائىرنىڭ شەمسىدىن داموللامغا يازغان قەسىدىسى

ئەشەمسەل فەزلى ئىننى قەبلە ئامىن
رەئەيتوكە فىل مەنامى فەئەسفى ۋەدرى

(ئەي ئىلىم - مەرىپەتنىڭ قۇياشى! مەن بۇندىن بىر يىل ئىلگىرى سىنى چۈشۈمدە كورگەن ئىدىم، بۇ سوزۇمگە قولاق سال!)

فەئىننەكە رافىئى شەئىنەن ۋەقەدرەن
بىتەر جەمەتىن توھەررىروھا ۋەزىكرى.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بىكەتى

(مېنىڭ تەرجىمىھالىمنى ۋە ياخشى سۈپەتلىرىمنى يېزىش
ئارقىلىق شان - شۆھرىتىمنى، مەرتىۋەمنى كۆتۈرمەكچى بولغىنىڭنى
سەن بىلەن كۈرۈشكەن چېغىمدىلا بىلدىم.)

فەدۇم ياشەمسۇ مائەيدەت زوكائىن
بىنۇرى سوئائىھا ئەن يەسمى فەجرى.
(ئەي قۇياش، سەن مانا قىلغان بۇ خىزمىتىڭ ئۈچۈن
ئۆزۈن ئۆمۈر كۆرگەيسەن! — تاڭ نۇرى تەبەسسۇمىدىن قۇياش نۇرى
چالقىرىغان مۇددەتلەرنىڭ ھەممىسىدە.)

ۋەئەلسىنەتۇل مەزابىرى مىنكە تۇبدى
شۇ ئائەل فەزلى فى نەزمىن ۋە نەسرى
(قەلەملەرنىڭ تىللىرى شېئىر ۋە چاچما سۆزلەر يېزىش
ئارقىلىق ئىلمىي پەزىلەتلىرىڭنىڭ نۇرىنى داۋاملىق ئاشكارىلىسۇن.)

قوشۇمچە: شەمسىدىن داموللامنىڭ شائىرنىڭ ۋاپاتىغا
بېغىشلاپ يازغان مەرسىيىسى

ۋاتەل مۇجەللى ۋاما تەسەددقو ۋەلئەدەبۇ
ۋەلغەزلۇ ۋەددىينو ۋەلئەليا ئو ۋەتتەسەبۇ.
(تەجەللى ۋاپات بولدى؛ شۇنىڭ بىلەن ساداقەت، ئىلىم،
ئەدەپ، دىيانەت، ئالى مەرتىۋە، نەسەپمۇ ۋاپات بولدى.)

ئەششائىرول مۇفلىقۇ مىنتىقو ئەۋ سەنۇھوم
لىروقيەتىل مۇستەفا دەررەت لەھوسسۇھۇبۇ.

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

(ئۇ بولسا — ئاجايىپ ئەسەرلەرنى بارلىققا كەلتۈرگەن سۆز ئۇستىسى بولغان شائىر ئىدى. مۇھەممەت ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالى پەزىلەتلىرىنى كۆپ كۈيلىگەن ئىدى. ئاللانىڭ رەھمەت بۇلۇتلىرى ئاڭا رەھمەت يامغۇرى ياغدۇرۇپ تۇرسۇن.)

كانەل مۇجەللىيە فى فەزلىن ۋەئى دىيەنىن
فەماشە ئەسبەقەنا نەھۋەل بەقا يەسبۇ.

(ئۇ، ئىلىم پەزىلەتتە، ياخشىلىقلاردا بىرىنچى ئىدى. ئەمدى باقى ئالەم تەرەپكىمۇ بىزدىن ئىلگىرى يۈرۈپ كەتتى.)

ۋەكانە تەببەن ئەسسىيەن ھازىقەن شەجىئەن
يەسۇلۇ شەئفەتەلەيسىن مالەھۇ رەھەبۇ

(ئۇ بەكمۇ غەمخور، ماھىر دوختۇر ئىدى. شۇنداق قەھرىمان ئىدىكى، يۈلۋاسقىمۇ قورقمىغان ھالدا ھەملە قىلالايتتى.)

تىلكەل بەلىيبەتۇ ئەنسەت كوللە فاقىشەتىن
ۋە بىل ئەۋبىي ئەمازەت توللەبەن سەھىبۇ

(ئاشۇ مۇسىبەت بالاسى بىزگە ئۆتكەن ھەرقانداق ھادىلەرنى ئۇنۇتتۇردى، شائىرنىڭ سوھبىتىدە بولغان بارلىق ئىلىم تەلەپ قىلغۇچىلارنى ئاۋازلىق يىغلاتتى.)

ئەرافىلەن فى بۇرودىنئۇسەھى ۋەررەشەدا
ئەدكۈنتەھ قەرمەن ئىلەيھى يەر جىئۇل ھەسەبۇ

(ئەي، خەلققە نەسھەت قىلىش ۋە توغرا يولغا باشلاشنى ئۆزىگە كەسىپ قىلغان زات، سەن بارلىق شەرەپ ساڭا مەنسۇپ

يولنان ئۇلۇغ پېشىۋا ئىدىڭ.)

شەھرۇسىيامى ئەجەپتەل ھەققەنىي ۋەسىك
بەيتۇل ئەنامى بىدەمنىن ھەتلۇھۇووم جەبۇ

(رامزان ئىپىدا ھەقنىڭ چاقىرىغا بويسۇنۇپ، دۇنيادىن ئۆتتۈڭ. شۇنىڭ بىلەن پۈتۈن خەلقنىڭ ئائىلىلىرى كاتتا مۇسىبەت بىلەن ياش تۆكمەكتە.)

نەجەۋ نەمىن دارىمەيىنىن سارەھا كەدەرۇن
مەيلەن ئىلا دادى ئەينىن فەرۇشۇھا قۇرەبۇ

(قايغۇ- ئەلەملىك ئالەمدىن تېز كېتىپ، نېمەت ۋە قۇر-جەت تۇشەكلىرى بىلەن تولغان ئالەمگە ئۇلاشتىڭ.)

مامەررە مىسلۇكە فىل ئىسلامى لاقەمسۇن
ئەداكە بىلىشلىم ۋەل ئەليا ۋەلا زەرەبۇ

(ساڭا ئوخشاش پەزىلەتلىك بىر كىشى ئىسلام ئالەمىدە ئۆتمىگەن. ئىلىم ۋە ئالى مەرتىۋىدە سەندىن ئاشىدىغان ھېچبىر ئەخلاقلىق ۋە پاسائەتلىك شائىرمۇ يوق.)

لاسىييەمافي بەدىئىل ئەددى مىن ئەرەبىل
ئەسەجائى مالەكە مىسلۇن فىيھى ئەلتە ئەبو

(خۇسۇسەن ھەربىر مىسرا ۋە سەجئىلەرىدىن ۋەقەلىكنى تارىخى كېلىپ چىقىدىغان شېئىر ۋە چاچىمىلارنى يېزىشتا سەندەك ماھىر كىشى قەتئىي يوق، ئۇ پەننىڭ ئاتىسەن.)

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com
ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

ۋەلئارىخۇنە ئىيالۇن ئەبەئۇنە فەما
يەھسۇنە جافەزلەتەن ئەنكۇم ۋلائەچەبۇ

(بۇنداق شېئىر يازغۇچىلارنىڭ ھەممىسى سىزنىڭ ئائىلە - بالىلىرىڭىزغا ئوخشاش سىزنىڭ ئاتىڭىزنى شورايدۇ، بۇ ئەجەپلىنەرلىك ئەمەس.)

ۋەقەۋلوكەروھۇ مىن شېئىرىن ۋەسىن فقەرىن
ھولۇۋۇن لەدەيىنا كەئەن فىي ئەبەئەززەرەبۇ

(سىزنىڭ شېئىر ۋە چاچما سەجئىي سۆزلىرىڭىز روھىغا ئوخشايدۇ ھەم بىزگە بەكمۇ شېرىن — ھەسەل ئارىلاشتۇرۇلغاندەك.)

رەجائو مىللەتىنا فىيكوم نەرا ھەدەدەن
ۋە شىققۇەتاھۇ ۋەياكەيداھۇ ۋاتەئەبۇ

(ئەپسۇسكى، مىللەتنىڭ جانابلىرىڭىزدىن كۈتكەن ئۈمىتلىرى بىكار بولدى. بۇنداق چوڭ بەختسىزلىك، بۇنداق قايغۇ مۇسىبەتكە قاتتىق ئېچىنىمەن.)

فەلەيۋەه يەبكىيكە ئەينول فەزلى ۋەل ئەدەبا
ۋەششەمسۇ فىي رەھەبىن لىرروۋزئى ۋەسوھۇبۇ

(بۈگۈن ئىلىم - مەرىپەتنىڭ كۆزلىرى، ئەدەپ، ئالىملار-نىڭ كۆزلىرى ساڭا يىغلىماقتا، قۇياش، يۇلتۇزلارمۇ بۇ مۇسىبەت ئۈچۈن قايغۇرماقتا.)

يەرسىكە يامەۋلەۋىيەششەمسۇ يەئدوۋھۇ
جىرمىي يۇتەرجىمۇ ئەنھول مىقۋەلود دەئىبۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

(سائلى شەمسىدىن مەرسىيە قىلىدۇ: ئەي ئۇلۇغ ئالىم ئۇستاز، يىغلىغان ھالدا ئۇنىڭ پۈتۈن جىسمى ئۈچۈن نۇتكۇر تىل تەرجىماللىق قىلىپ تەزىيە بىلدۈرمەكتە.)

تىكەل قەسىيدە تۆ ئەھرا كۆللۈ مىسرە تىھا
بىئامى فەۋتىل مۇجەللى مىيرەتەن يەھەبۇ.

(بۇ قەسىدىنىڭ دەرىبىر مىسراسى تەجەللىسىنىڭ ۋاپات يىلىنى تونۇتۇشتا كامىل ئۇرۇق بېرىدۇ.)

شائىرنىڭ بىر قىسىم ھەجۋى شېئىرلىرى

شائىر — ئىلىم - مەرىپەتتىن ھىچ نىسۋە بولماي تۇرۇپ پەزىلەت دەۋاسى قىلغان، خەلقنى ئالدىغان ۋە ھەقىقى ئالىملارغا جان - جەھلى بىلەن قارشى تۇرغان، ئاداۋەتتە بولغان ئاخماقلارنى تەنقىت قىلىپ، شۇنداقلا زامانىنىڭ تەتۈر ئىبقىمىدىن شىكايەت قىلىپ ھەم ئۆز دەۋرىدىكى ھەرساھە كىشىلىرىدە بولغان ناچار ئەھۋاللارنى پاش قىلىپ، بىرمۇنچە ھەجۋى شېئىر — قەسىدىلەرنى يازغان. بۇ يەردە كەلتۈرۈلگەن بېيىتلەر شائىرنىڭ «توھبە تولبەررەيىن»، «بەرق تەجەللاي» ناملىق ئەسەرلىرىدىن ئېلىنىدى.

نىكان كەنشى بەدان گەرىفتە
مەردۇم مەنشى دەدان گەرىفتە

(ياخشىلار يامانلارنىڭ خۇيىنى - قىلىقلىرىنى قوبۇل قىلغان، ئادەملەر ياۋايىلارنىڭ خۇيىنى قوبۇل قىلغان.)

ئەۋلاد گورۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com

ئەز سىينە مۇھەببەتو سافارەفت
ۋەزدىدە ھاياچۇ تۇتمىيارەفت
(سىنەلەردىن ساپ مۇھەببەت، كوزلەردىن ئۇيات، ھايا كەتكەن، ئۇ تۇتمىيادەك ناياپ بولغان.)

نەگزاشت بەرۇيى ئاشنائى
تارىكىيى كىزب رەۋشنائى
(يالغانچىلىقنىڭ زۇلمىتى — ئاشنالىقنىڭ يۈزىدە ھېچبىر يورۇقلۇقنى قويمىغان.)

ياركى توراست ئىشتىياقەش
بوررۇخ كەلەفەست ئەزنى فاقەش
(سېنى سېغىنىدىغان يارۇ - بۇرادەرلىرىڭنىڭمۇ يۈزلىرىدە مۇناپىقلىق داغى مەۋجۇت.)

بىگىرىفت مۇسادەقەت كەرانە
ئىنساف گۇرىخت ئەزمىيانە
(سادىق دوستلۇق چەمبەتتىن چەتكە چىققان، ئىنساپ دىگەن ئەخلاق ئارىدىن قاچقان.)

ئان ھەرف كى مەئنى ۋەفاراست
مەنقۇش بەلۇۋھى بالى ئەنقاست
(ۋاپادارلىق ھەرىپ ئەنقا دىگەن قۇشنىڭ قانات [illegible] يېزىلغان، يەنى ئىسمى بار جىسمى يوق.)

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

ئۆمەر 6 - يىل ئۈستىن 2 - قۇر

ئىسلامىي قەۋم نەدۇر ئالەم
دەرباختە غەيرەتۇ قەۋان ھە

(مۇسۇلمان كۈرۈۋەلەرى ئالەم خەلقى ئىچىدە ئومۇملۇق ئىشلارنى قىلمىۋاتقان ھەم غەيرەت - قۇدرەتنى ئۇتتۇرۇۋەتكەن.)

جۇيانى تەرەققىيەند يەكسەر
ئەمما بەفەرازى نەشئەنى زەر

(ھەممىسى تەرەققىيات ئىزلىگۈچى، ئەمما ئالتۇن تېپىش باي بولۇش خىيالى ئۈستىدە.)...

ۋان مۇددەئىيانى ئىلم سەرمەست
دەرمەنتىقى شۇرۇشەر زەبەردەست

(ھەممىسى دۇنيا مۇھەببەتى بىلەن مەست بولغان ئالىملىرى دەۋاسىنى قىلغۇچىلار — پىتنىخورلۇق ۋە يامانلىق بىلەن ئۈستۈن بولۇۋېلىشقان.)

ئىلمى ھەمە ھەس دەردو تەقسىم
تەشدىقى زەرۇ تەسەۋۋۇرى سىم

(ھەممىسىنىڭ ئىلمى 2 خىلدىن ئاشقىرى ئەمەس، 1 - ئالتۇنغا ئېرىشىش، 2 - كۈمۈشنى ئويلاش.)

ئەز ئىلمى جەدال پۇر شەرۇ شور
ئۇرنان ۋە ھەدىس كەردە مەھجۇر

(ئۇلار جەدەل ئىلمىگە ئۆرۈنغانلىقتىن — يامانلىق ۋە پىتنىخورلۇق

ئەۋلاد گورۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

ئۈستىدە ... قۇرئان ئىلمى ۋە ھەدىس ئىلمىدىن يىراقلاشقان.)

ۋەز تەھسىلى ئۇلۇم مەتلەب
شەيخىيىۋ مۇدەررىسىيىۋ مەنسەب

(ئىلىم ئوقۇشتىن مەقسىدى — شەيخ بولۇش، مۇدەررىس بولۇش، مەنسەپدار بولۇش، ئۇلارنىڭ ئاللا رىزالىقى ئۈچۈن ھەقىقە خىزمەت قىلىش مەقسىدى يوق.)

نوشىدە بەبىيلەئى مۇرەۋۋەر
خونى فوقەرا چو شىرى مادەر

(پەدەزلەنگەن ھىلىلەر بىلەن پەقىرلەرنىڭ قېنىنى ئانىسىنىڭ سۈتىدەك كورۇپ ئىچكەن.)

دىن راھەمە خەير باد گوفتە
جۇز نام لەقەب زىيار رەفتە

(ھەممىسى «دىنىمىز ياخشى بولسۇن» دەيدۇ. ئەمما ئەمەلىيەتتە، ئۇلاردا دىنىنىڭ قۇرۇق نامى ۋە ياخشى سۈپىتىدىن باشقا ھېچنەرسە يوق.)

قارون فرئەۋن بىجامە ۋەجام
ئىبلىس رەۋىش مۇھەممەدى نام

(قارۇن ۋە پىرئەۋىنىنىڭ ئەخلاق تونى ۋە شاراپىغا ئالودە بولغان، نىيەت، ئەخلاقى شەيتاندەك بولغانلار ئۆزىگە مۇھەممەت ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەگەشكۈچىسى دەپ نام بەرگەن.)

گەبرىكى نەددە داشت يى دن
چەشمەش چو كوشادگەشت خۇدبىن

(ھەققەتنى كورىدىغان كوزى ۋە دىيانەتنى يوق كورلا، ھە-
سى كوزى بىلەن ئۇزىنىلا پەزىلەتلىك كىشى كورۇپ مەغرۇرلىنىشقان.)

بالەد بەرخۇد زى ھەملى ئەسغار
دەرسى ئەنە خەير كەردە تەكرار

(چوك كىتاپ-لارنى كوتىرىۋىلىش بىلەن ئۇزىگە تەمەننا قوي-
دۇ. ئۇزىگە داۋاملىق «مەن ياخشى» دىگەن سوزنى دەرس قى-
لىپ تەكرارلايدۇ.)

با ئىترەتى مۇستافاست دۇشمەن،
بەرسىنەئى موستافا سىنان زەن

(مۇھەممەت مۇستاپا سەللاللاھۇ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەۋلات-
لىرىغا دۇشمەنلىك قىلىدۇ ۋە ئۇنىڭ سىنەسىگە تەنە مالامەتنىڭ
نەيزىسىنى ئۇرىدۇ.)

پا بەر سەرى خاندان بىمانەد
زان فەرق بەفەر قەدان رەسانەد

(پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەۋلاتلىرىنىڭ بېشىغا پۇت
قويىدۇ «يەنى ئۇلارنى خارلاپ، ئۇزىنى ئۇلاردىن يۇقۇرى ئورۇن-
غا قويىدۇ». شۇنىڭ بىلەن پەرقدان ناملىق يۇلتۇزدەك ئۇزى-نى
ئالى قىلماقچى بولىدۇ.)

ئەۋلاد گۈزىيىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

خۇردە نەمەك ۋە نەئىم ئازان خۇان

ۋەزكورى بىشىكەنەد نەمەگران

(پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋە ئۇنىڭ ئەۋلاتلىرىنىڭ ئىلىم - مە-
رىپەت داستىخىنىدىن تۇز يەپ تۇرۇپ، تۇز كورلۇق بىلەن تۇز
قاچىسىنى سۇندۇرۇدۇ.)

بەرسىنەئى شەرئى چاررزانو

ئىبلىس نەشەستە مىزەنە «ھۇ»

(ئىبلىس سۇپەتلىك بىدئەتچىلەر تۇت تىز بولۇپ ئولتۇرۇپ
شەرىئەتنىڭ سىنەسىگە «ھۇ» ① نىڭ نەيزىسىنى ئۇرىدۇ.)

دەر بەركەئى جەھل كوئەپكەم

ئەز ئىلىم نەھەنگ سان زەنەددەم

(جاھالەتنىڭ يوندىسىغا پىتىپ قالغان گاچا ئاخماقلەر، ئو-
زىنى نەھەڭ دەك كورۇپ ئىلىمدىن لاپ ئۇرىدۇ.)

ۋان خەركى بەق ئەز بەقەر نەدانەد

خۇدرا بوقرات فەزل خۇانەد

(بەق ③ بىلەن بەقەر ④ نى ئايرىيالمايدىغان جاھىل ئى-

---

① ھۇ — شەرىئەتكە ئۇيغۇن كەلمەيدىغان، تۇغرا بولمىغان سادا سالغۇچى ئىشانلارنى دىمەكچى.

② بەق — ئەرەپچە سوز بولۇپ مەنىسى كۈمۈتا، پاشا دىمەكتۇر.

③ بەقەر — كالا

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

شەكلەر ئۆزىنى ئىلىم - پەزىلەتتە «بوقورات» ئاملىق پەيلاسوپ
بىلەن باراۋەر قويىدۇ.)

جوھال گوزىدە موقتە دايەش
رەققاس چوخۇرس بەر سەدايەش

(بىلىمسىز ئادەملەر مۇنداق ئەبلەخلەرنى پېشۋا تىكلىۋالغان،
ئۇلارنىڭ ساداسىغا ئۇسسۇل ئوينىغان.)

ۋەزنى خۇۋەت ئان خەرى مولەببەس
پانەنوەد جوز بەچەرخى ئەتلەس

(ئادەملەرنىڭ ھەمايىسىنى كورۇپ، مەغرۇرلىقتىن ھوشىنى يې-
قىتىپ قويغان بۇ ئىشەكلەر ئۆزىنى ئاسمان ئۈستىگە پۇت قويى-
دىغان ئەۋلىيا سانايدۇ.)

مەرغۇلەئى غۇلى دەمدەمە دەم
بەربانگى خەلىل مىزەنەد بەم

(ئادەمنى ئازدۇرۇپ ھالاك قىلىدىغان ئىزىتقۇلارنىڭ ساز
مەرغۇلىسى، ئىبراھىم خەلىلۇللانىڭ ھىدايەت ئاۋازى ئۈستىگە
يوم ئۇرۇۋاتقان.)

مىتقارى غۇراب چەرەدەستەست
بەرموسىقار ئەزو شىكەستەست

(قاغىلارنىڭ تۇمشۇغى ئۈستۈن قوللۇق قىلىپ، خۇش ئاۋاز
موسىقارغا زەربە بېرىۋاتقان.)

ئەۋلاد كۇتۇپخانىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

خەر بانگ زنان‌كى مەن بۇراقەم

روبە كۇنى شر تەترتراقەم

(ئشەكلەر «مەن بۇداق» دەپ جار سېلىۋاتقان. تۈلكىلەر

«مەن هەيۋەتلىك يولۋاس» دەپ لاپ ئۇرۇۋاتقان.)

بەنگى زەدە لاپ هوشيارى

سەر سۇدە بەئەرەش پاچىنارى

(بەڭگىلەر «هۇشيارمەن» دەپ لاپ ئۇرۇۋاتقان، «ئەرشكە

بەشىمنى سۈرتكەنمەن» دەپ يالغانچىلىق قىلىۋاتقان.)

رەيهان زىخەسەست رەنگۇبوخواه

دەريازى سەراب ئابرۇخواه

(رەيهان گۈللەر قەدىرسىز گىيالاردىن رەڭ ۋە بوي ئىزلە-

ۋاتقان، دەريالار ئالدامچى پالپەلەكتىن ئابروي ئىزلەۋاتقان.)

يەربۇئى كەشەد زىمامى‌ناقە

سەگ سىرو شر ئەسىر فاقە

(سېرىق قۇرۇق توگىنىڭ چۇلۇۋرىنى يېتىلەۋاتقان. ئىتلار

توق، يولۋاسلار ئەسىر بولىۋاتقان.)

گوۋهەر خەزەفو خەزەف گوهەر شود

گوئى زەمىنەو زەمان دىگەر شود

(گوهەرنى ساپال ۋە ساپالنى گوهەر دەپ قارالماقتا —

زېمىن ۋە زامان باشقا نەرسىگە ئايلىنىپ كەتكەندەك...)

يۇقىرىدىكى رۇبائىي بىتلەردە 62 بېيت بولۇپ، تەقۋەتۇداكى تەرجىمە ئۇنىڭدىن 30 بېيت كەمراقتۇر.

* * *

«دېۋىقەتداكى»، نىڭ 39 - بېيتى بىلەن تارتىپ باشلىنىدۇ

چونىيست دىدەئى گەۋھەر شۇناس دەۋرانىرا

بەران سەرەمكى كۆنەم تەختەبەند دوككانىرا

(دەۋىرنىڭ گوھەر تونۇيدىغان كوزى بولمىغىنى ئۈچۈن، گو-

ھەر ساتىدىغان دۇكىنىمنى تاقۇۋېتىش خىيالىددەمەن.)

بەگۇشەئى بىنىھەم شىشەئى دىماغ رەسا

بەرەم بەئەرشى بەردن پايەتاقى نىسيانىرا

(ئەمدى ھەقىقەتكە يېتىش مىڭە قۇتىسىنى بىر بۇلۇڭدا تاش-

لاپ قويۇپ، ئالى ئەرشكىچە بولغان ھەممە نەرسىنى ئۇنۇتۇپ

ئولتۇرغايمەن.)

ئىنان بىدەستى خۇمۇشى كەشدە دارەم باز،

زىپۇيە تەۋسەنى كىلكى باھارى جەۋلانىرا.

(باھارغا ئوخشاش جەۋلان قىلىدىغان قەلىمىمنىڭ شاش تېپىنى

خامۇشلۇقنىڭ قولى بىلەن تىزگىنلەپ، يۇگۇ رۇشتىن توختاتقايمەن.)

بەھبەخت كوردىلان شۇدزامانە ئەئۇر رەنگ،

كەھدىدا باشەبەھ ھەم سەنگ دۇررۇمەرجانىرا.

(كور يۈرەكلەرنىڭ بەختىگە زامانىمۇ نەرسىلەرنى ئايرىپ

كورەلمەيدىغان بولۇپ، گوھەر بىلەن مارجاننى — پالىپلەك بى-

لەن ئوخشاش كوردى.)

گۆزەشت بۇلبۇلى مەن ئەزناۋا ھەما يۇن باد،

ھاۋايى — نەغمە كۇلاغانى — شۇم دەستانىرا.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com
ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com

(مېنىڭ بۇلبۇلۇم سايراشتىن ۋاز كېچىپ، نەغمىسىنىڭ ھەۋە-
سىنى شۇم قاغىلارغا تاشلاپ بەردى.)

چىشمەمئى نۇتق فوروزەم بەيىلىشى بى بەسەرى
كى ئەز شىبىستان نەشىناسەدى شىپىستانرا

(شىبىستان ① بىلەن شىپىستان ② نى ئايرىيالمايدىغان
قارغۇلارنىڭ ئالدىدا، سۆزىنىڭ نۇرلۇق چىرىغىنى قاندىقمۇ يورۇت-
قايمەن.)

جەمائەتى زەدە بانگ ئەزدەمى سوخەن دانى
كى ئەزخرەد خەرى، تۇنبۇرشود لەقەب شانرا

(بۇلار گەپدانلىقنىڭ لېپىدىن باش ئۇرىدىغان گۇرۇھتۇركى،
ئەقىل تەرەپتىن ئۇلارغا «ئىشەك» ۋە «ئىچىدە ئىلىم يوق تەنبۇر»
دەپ نام - لەقەب بېرىلگەن.)

لىباسى فەزل زىبوھتانى شانبەران سەروپۆشت
كى نىست دەرخورى ئىللا فەساروفالانرا

(ئۇلارنىڭ بەدەن ۋە باشلىرىغا كېيىلگەن ئىلىمنىڭ كىيىمى-
دى — توھمەت بىلەن كىيىلگەندۇر، ئۇلار پاسار ۋە توقامىنىڭ
لايىقى ئادەملەردۇر.)

غولامى نەفسى خەسسۇ لەكەدزەنەند بەرئەبر
چەدەر سەرەست فىرومايەگانى سەكبانرا

(ئۇلار رەزىل نەپسىلىرىگە قۇل تۇرۇپ، بۇلۇت ئۈستىگە

① شىبىستان — قاراڭغۇلۇق مەنىسىدە.
② شىپىستان — ھاشارەتلىك جاي مەنىسىدە.

ئۇيغۇر كىتاب تورىسى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يىغىنى تورىسى

كاچات ئۇرىدۇ «ئوزىنى بەكمۇ يۇقۇرى ھساپلايدۇ». بۇ ئاجر
سەرمايە، يەڭگىل ئەقاللەر مەجنىسدە نىسلەرنى ئويلايدىغاندۇر - ھە؟»

شەمۇردە ھىكمەتۇ ئىلمولوتپەئۇ ئىرفان
گۇزاڧو دوسغەرە كىباۋۇ ڧوخشوھەزيان را

(ئوزلىرىنىڭ خىيالى، پاسكىناە بىھۇدە سوزلىرىنى — ھىك-
مەتلىك سوز ۋە ئىلىم - مەرىپەت لەتىپە سوزى دەپ سانايدۇ).

١٧-بەيتنىڭ ئورناسوا

زى بەسكى دوددە ئىيانەند ناتىرراش ھەمە
زدجەھلى خىۋش تەراشدە ئەندوبورھان را

(ئۇلار ئوزلىرىنى ئىسلا قىلمىغان، يالغاندىن ئىلىم دەۋاسى
قىلىدىغان بولغانلىقلىرى ئۈچۈن، ئوزلىرىنىڭ جاھىللىغى بىلەن جا-
لىغىغا ھوججەت ياسايدۇ).

ھەرئانچەرىخت خەنناس ئوجىپ دەردىلىشان
بەفەيزى رۇھ قودوس نام بەرنىھەند ئانرا

(شەيتان ئۇلارنىڭ دىللىرىغا تاشلىغان مەغرۇرلۇقنى — مۇ-
قەددەس روھ ئالىمىدىن كەلگەن پەيز ئىلھام دەپ ئاتايدۇ).

٤٥-بەيتنىڭ باشىدا

دوروست ئان بىۋۋەد ئەكنۇنكى دەرتەرىق سۇخەن
خەتاست قەترە زەدەن كىلكى گەۋھەرئەفشان را

(ئەھۋال شۇنداق ئىكەن، گوھەر چاچىدىغان قەلىمىنىڭ
گوھەر تامچىلىرىنى تامدۇرماقنىڭ خاتالىغى توغرا بولدى).

ئەلەف زى سۇنبۇلۇ نەسرىن چىرادىھەم بەدەۋاب
چىرا دەمەم دەمى داۋودگوشى غولان را

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

(سۇنبۇل ۋە نەسرىن گۈللىرىنى قانداقمۇ بۇ تۇت پۇتلۇق
هايۋانلارغا ھەلەپ قىلىپ بېرىمەن، داۋۇت ئەلەيھىسسالامنىڭ
ئاۋازىدەك خۇش ئاۋازىمنى قانداقمۇ بۇ ئېزىتقۇ - ئالۋاستىلار-
نىڭ قۇلىقىغا تەككۈزىمەن.)

سىتەم بۇۋەدكى فۇرۇشەم بەمەغزى كەنناسان
مەتائى رائىھەئى ئۇدۇ بويى رەيھان را

(بۇ نىجاسەت كولاشقا ئادەتلەنگەنلەرنىڭ دىمىغىغا ئارچا
ۋە رەيھاننىڭ خۇشبۇيى ماتاسىنى ساتسام زۇۋۇم بولىدۇ ئەمەسمۇ؟)

بەجۇز جەفاچى بۇۋەد گەربەچەشم شەپپەرەگان
بەھەدیە پەلىش بەرەم جىرمى مىھرى تابان را

(شەپەرەكلەرنىڭ كوزىگە نۇرلۇق قۇياشنىڭ جىسمىنى سوۋغا
قىلسام — جاپادىن باشقا نىمە بولماقچى؟!)

بەدان رەسىدە زى دەستى خەسان مەتائى ھونەر
كى باخەسى نەخەرەد كەس دىيازى دىزۋانرا

(بۇ ئەسكىلەرنىڭ دەستىدىن ئىلىم ۋە سەنئەتنىڭ ئالى
ماتاسى شۇنداق ھالەتكە چۈشتىكى، جەننەتنىڭ بېغىدەك سوزنى
كىشى بىر ئەخلەتكەمۇ ئالمايدىغان بولدى.)

چونىن كى زەھرە گودا زەست بىمى نالە ئى بوم
چى زەۋقى نەغمە بۇۋەدەۇرغى دىلكەش ئەلھانرا

(بوم قۇشلارنىڭ ھەيۋەتلىك تاۋۇشلىرى يۈرەكنى ئەزدۇ-
تىپ تۇرسا، دىللارنى جەلپ قىلىدىغان خۇش ناۋا بۇلبۇلنىڭ

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

قانداقمۇ سايراش زەۋقى بولسۇن؟)

چى ھەرف سەرزەدە ئەز غەفلە تەم مائارەاللاھ
كى ئەقل بەرلەبى ئەفسوس ماند دەندان را

(مەن تەجەللى غەپلەتكە چۈشكەنلىكىمدىن، يۇقۇرىقى گەپلەر قەلبىمدىن باش تارتىپ چىقتى. مۇنداق بولۇشى — ئەقلىم ھەسرەتىنىڭ لەۋىنى چىشلىگەنلىگى ئۈچۈن مۇنداق گەپلەر دىيىلىپ قالدى-)

زى بوەو زاغ چى بمەست شاھبازى مەرا
زى خارۇ خاشە چى پەرۋاست بەھرى ئۇممانرا

(بۇ بوم قۇش قاغىلاردىن قانداقمۇ مىنىڭ ئالى قارچۇغام پەرۋا قىلسۇن! تىكەن، ئەخلەتلەردىن ئوممان دەرياسى نىمە پەرۋا قىلسۇن!؟)

دۇخانى گۇلخەنى بەر تاپتەن كۇجا يارەد
ئىنانى شەئشەئە گۇلگۇنى مېھرى رەخشان را

(گۇلخان تۈتۈنىنىڭ نۇرلۇق قۇياشنىڭ يالقىرىغىنىنىڭ تىز-گىنىنى قايرىۋېتىشكە قانداقمۇ قۇدرىتى يەتسۇن؟!)

زى چەشمى بى بەسەران گەرفتە موزايىقە چىست
بەرەند دىدە ۋەران سورمەئى سىفاھان را

(كورلا سۇرمە ئالمىغانلىقتىن، سۇرمە سېتىشتا قىيىنچىلىق بولسا، نىمە زىيان بولسۇن؟ كوزى نۇرلۇقلار ئىسپاھان سۇرمە-سىنىڭ قەدرىنى بىلىپ ئالىدۇ ئەمەسمۇ؟!)

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com

رەۋاست ئەز نەفەسى ئەنبەرىنەم ئەر سوزەند
كى شۇئاە يابەد مەغزى جو ئەل باھاران را

(بۇ ئەبلەخلەر مېنىڭ ئەنبەر پۇرايدىغان نەپەسىمدىن غەزەپ- بىلەن كويسە كېرەك، چۈنكى، قوڭغۇزنىڭ دىمىغى خۇشبۇي باھار- نى ئوت دەپ يامان كۆرىدۇ ئەمەسمۇ؟!)

دەرەند پەردەئى خۇدرا زى ئەيىب گويىشى شېئىر
بەناقىسانىست ئەسەر بەرخىلافى كىتمان را

(ئۇلار شائىرلىقنى ئەيىپلەش بىلەن ئۆزلىرىنى تېخىمۇ ئاش- كارىلاپ رەسۋا بولدى. بۇ ناقىسلارنىڭ ئۆزلىرىنىڭ قىياپىتىنى يوشۇرۇشقا قارشى ئالامەتلەر ئاشكارىلاندى.)

بەلى چودەست بەئالۇ نەمەرە سەد توروشەست
نى زاغ دىد تۇۋانەد ھەزارى دەستان را

(ئەھۋال شۇنداق، قول يەتمىگەن شېرىن مېۋە ھامان ئاچ- چىق كورۈنىدۇ. قاغىنىڭ - خۇش ئاۋاز بۇلبۇلنى كورەلمەسلىكى تەبىئى.)

بەھەيرەتەم كى چىراكەف بەنەسەرلەرزەد شان
ئەگەرزى شېئىر بوۋەد ئار ئىلمو ئىرفان را

(ئاھ! ئەگەر ئۇلار دىگەندەك شائىرلىق — ئىلىم - مەرى- پەتلىك كىشىگە ئەيىپ بولىدىغان بولسا، ھەيرانمەنكى، نىمە ئۈ- چۈن ئۇلارنىڭ قوللىرى ھەتتاكى چاچما سوز يېزىشتىنمۇ تىت- رەيدۇ.)

ئۇيغۇر كىتاب تورىستانى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پىچى ئادرېسى

كۈنەند ئەيىب موتەررەز قەبايى مەن ۋانگە
بەخود ئىمامە نومايەند ئىزار خەلقان را

(ئۇلار مېنىڭ گۈللۈك ۋە گۈزەل كىيىملىرىمنى ئەيىپلىشىدۇ، ئەمما ئۆزلىرى باشلىرىغا كونا ئىشتاندا سەللە ئورايدۇ.)

گۇمان بەرەند شوتور مورغى خۇدچوسور غەم
زى دودى بەنگ بەر ئەفشا نەدە بال تەيران را

(ۋئۇلار ئۆزلىرىنىڭ توگە قۇشىنى — مېنىڭ سۇمرۇغ قۇشۇم دەپ خىيال قىلىشىدۇ. بۇ بولسا، نېشىنىڭ تۈتۈنى ئۇلارنىڭ مېڭىسىگە تەسىر قىلىپ، خىيالى قانات ياساپ ئۇچسەن دېگىنى.)

ئەگەر نەشئەر بوۋەد مەخزەنى ئولوم كونەند
چىرا بەششەر موفەسسىر لۇغات قۇرئان را

(ئەگەر شېئىر — ئىلىمنىڭ غەزنىسى بولمىسا ئىدى. ئالىملار ئۇلۇغ قۇرئاننىڭ تەپسىرىنى نىمە ئۈچۈن شېئىر بىلەن تەپسىر قىلىدۇ.)

ئەگەرنى شېئىر بوۋەد خۇدبەئى فەزىلەت مەرد
نەبى بەرايى چى مىنبەر نىهاد ھەسسان را

(ئەگەر شېئىر دېگەن ئۇلۇغ كىشىلەرنىڭ پەزىلىتىنى كۆيلەيدىغان ئالىي خىتاپ بولمىسا ئىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەسسان دېگەن شائىرغا شېئىر كۆيلەش ئۈچۈن مۇنبەر قويۇپ بەرمىگەن بولار ئىدى.)

ئەۋلاد كۇتۇپخانىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، تەرەققىي تېمىسى ۋە فوتولىنىشنىڭ ئادرېسى

نۇرۇس ئىلمى بۇۋەد ھاجەتەش بەھلىيەئى شېئىر
كى جىلۋە ئەست فەزىيەت نىگارى نۇريان را

(ئىلمى دېگەن نازىنىننىڭ ھەم شېئىرنىڭ زىبۇ - زىننىتىگە ئېھتىياجلىق، چۈنكى، نىگار يالىڭاچ بولۇپ قالسا راسۋالىق بولىدۇ ئەمەسمۇ؟)

زى ناقان چى ئەجەپ نەقس كەۋ ھەرى شېئىر
چى قەدردانەد باقىل كەمالى سەھبان را

(ناقىسلار شېئىر گوھىرىنىڭ قەدرىنى ناقىس سانىسا نېمە ئەجەپلىنىش؟ باقىل دېگەن گاچا سەھبان دېگەن شائىرنىڭ قەدرىنى قانداق بىلسۇن؟)

مەرازى ئەۋ ئەۋى ئىن خارجى سەگان چى ھىراس
كى شىبلى ئەررە مەنەم خاسە شىرى يەزدان را

(بۇ خاۋارىج ئىتلارنىڭ قاۋىشىدىن ماڭا نېمە خەۋپ بولسۇن؟ چۈنكى، مەن ئاللانىڭ يولۋىسى — ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ ئەركەك پەرزەندىمەن.)

زى خىرە چەشمى نامەر دومان مەراچى غەمەست
كى ئەينى مەردو مەكەم چەشم بەزمى ئەئيان را

(بۇ نامەرتلەرنىڭ كوزلىرى مېنىڭ پەزلىمنى كورۈشتىن خىرە بولغىنىدىن نېمە غېمىم بولسۇن؟ چۈنكى، كوز قارچۇغۇم - مەشھۇر ئالىم، ئەدىپلەر بەزمىسىنىڭ كوزىدۇر.)

بە بەزمى نۇكتە ۋە ران ئان نەزارە تەست زى مەن
كى ھوسن رازى شەباب ئەزباھار بوستان را

(نازۇك نوكتەلىق شائىرلارنىڭ بەزمىسىگە مېنىڭ سوزۇمدىن شۇنداق گۈزەللىك بولۇدۇكى، ياشلىقتىن ھوسنۇ - جامالىغا ۋە باھاردىن باغۇ - بوستانىغا گۈزەللىك زىيادە بولغاندەك.)

چو مىھرو مەن مەلىكۇششەرق ھىكمە تەم ئىمروز
كە ئىيدە ئەز دەمى ئىشراق تىغ بورھان را

(قۇياشقا ئوخشاش مەن شەرقنىڭ پادىشاھىمەن. مېنىڭ ئىلىم - ھىكمىتىم بۇ كۈندە شەرقنى يورۇتماق ئىلە ھوججەتنىڭ تىغىنى يالاڭداپ تۇرماقتا.)

دەمىم بەكالبەدى فەزل جان دەمەدچۇ مەسىخ
ۋەلى زى مونكىرى دەججال دىل گەزەدجان را

(مېنىڭ نەپسىم ئىلىمنىڭ تېنىگە جان كىرگۈزىدۇ - ھەزرىتى ئەيسا ئەلەيھىسسالامغا ئوخشاش. لېكىن ئاڭا ئىنكار قىلىدىغان دەججاللارنىڭ دىل - جانلىرىنى جاراھەت قىلىدۇ.)

فىگەن بەسۇيى سەۋادى ئىبارەتەن نەزەرى
كى بىنگەرى تەھى ھەر نوقتە سەد خۇراسان را

(مېنىڭ سۇرگەن ئىبارەتلىرىمگە قاراپ باق! ھەر بىر نۇقتىلىق ئىبارەتلىرىم تېگىدە يۈز خۇراسان①نى تاپىسەن.)

① خۇراسان -- ئىراننىڭ مەشھۇر شەھرى بولۇپ، بۇ سوزدىن شائىرنىڭ مەقسىدى: مېنىڭ يازغىنىم -- ئىراندىن چىققان مەشھۇر شائىرلاردىن ھەم پاساھەتتە ئارتۇق دېمەكچى.

ئۇيغۇر كىتاب تورىيكتى
www.uyghurkitap.com
ئەۋلاد كۈتۈپخانىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com

شو دەست بەسكى زى رەيھانى مەئانى مەست
سەرىرى كىلكەم ماناندى نەشئەدى مەستان را
(قەلىمىم مەنالىرىنىڭ رەيھانە شارابىدىن مەست بولغىنى ئۈچۈن، ئۇنىڭ ئاۋازى مەستلەرنىڭ غەزىلىگە ئوخشايدۇ.)

تەجەللى ئەكنۇن پىرايەد ئەز خوموشى ساز
بەسەست ئىن قەدەر ئاۋىزە گوشى كەيھان را
(ئەي تەجەللى، ئەمدى خامۇشلۇقتىن بىسات ياسىغىن، بۇ ياۋا پىلارنىڭ قۇلىقىغا مۇشۇنچە زىننەت ئاسقىنىڭمۇ يېتەر.)

www.uyghurkitap.com

太加力和穆加里（维文）

阿布里克木、买合苏木阿吉编
责任编辑：阿布里米提、阿吉

喀什维吾尔文出版社出版
新疆新华书店发行
喀什维吾尔文出版社印刷厂印刷
规格：787×1092毫米32开本2.75印张
1984年6月第一版　1984年9月第一次印刷
印数：1—15,000

统一书号：M10264—45　定价：0.22元

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com

[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

مۇقاۋىنى لايىھىلىگۈچى: ئەنۋەر ھاشىم

统一书号：10264—45
定价　0·22元

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com
ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

ئابلەھكىم مەخسۇم ھاجى

تەجەللى-مۇجەللى

قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتى

60 - يىلدىن 67 - يىلغىچە تەكشۈرۈپ چىقتىم

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى